

Petar Bosnić Petrus

NOVA HRVATSKA

Drugo prošireno izdanje

Ovdje se nalazi samo djelomičan
Tekst. Potpuni tekst rezerviran je za
knjiškog izdavača.
Ponude na adresu :
Petar Bosnić Petrus,
Langova 35,
10430 Samobor

Prva misao vodilja

Nemo profeta in patria – nitko nije prorok u svojoj zemlji.

To je istina.

Ali, istina je i slijedeće:

Prorokom se može postati isključivo govorenjem na maternjem jeziku i u svojoj zemlji.

Eto.

Između te dvije, oprečne, istine nalazi se mogućnost, ili, možda više, nemogućnost da neka istinski nadarena osoba postane prorokom.

Druga Misao vodilja

*Svi mi, smatra ovaj rad, tj. **Nova Hrvatska**, težimo isključivo ka ostvarenju **svojih vlastitih** ciljeva. To je sasvim prirodno. No, dobri, bogati, veliki ili slavni postaju oni među nama koji te **svoje** ciljeve ostvaruju **na način** što istovremeno vodi i ka ostvarenju **ciljeva grupe, nacije, društva ili vrste**. To je “kategorički imperativ”, odnosno nezaobilazno pravilo svakog istinski političnog i društvenog djelovanja, a važi za individue, grupe, poduzeća, klase, nacije, države, rase itd.*

Treća misao vodilja

*Ovaj će rad postati istinski vrijedan tek kad netko shvati da ga može **upotrijebiti kao sredstvo ili oruđe** za ostvarivanje vlastitih vizija, ciljeva ili interesa.*

Treba se podvrgnuti podjeli rada. Kovač izrađuje umjetnikovo oruđe, dlijeto, a umjetnik ga koristi za izradu prekrasnih kipova. Ko bi htio biti, i kovačem, i umjetnikom, neće postati ništa.

Predgovor trećem izdanju.

Ovaj kratki politički spis pisan je prvenstveno za takozvanog običnog čovjeka, i klonit će se politološke, ekonomske, i sociološke teorije koliko je god to moguće. Ali, usprkos tome, on može biti presudno važan i za stručnjake: ekonomiste, politologe, ili pak

državnike, političare, ali također i za managere i poduzetnike, jer se na jedan vrlo jednostavan, ali ipak stručan način bavi uzrocima nekih problema s kojima se ovi stručnjaci, svaki na svoj način, susreću i koje, kako je pokazala dosadašnja praksa, baš zbog nepoznavanja njihovih uzroka, uglavnom bezuspješno, pokušavaju riješiti.

No moram odmah napomenuti da se ovdje ne radi o problemima s kojim se susreće samo naše društvo, **nego o nekim ključnim problemima koji muče današnju civilizaciju**, a koji se kod nas pojavljuju u težem obliku nego u tzv. razvijenim zemljama.

Na "domaćem terenu", ti se problemi pokušavaju riješiti «kopiranjem», tj. preslikavanjem zakona ekonomski i civilizacijski razvijenijih zemalja, i to prvenstveno onih na kojima se temelji Evropska unija. Pri tome se, naravno, zaboravlja da ti zakoni stvaraju velike probleme i u zemljama iz kojih smo ih uzeli.

Naši političari i državni pravdaju svoj prepisivački posao tvrdnjom da oni «kopiraju» i primjenjuju samo one zakone koji su «tamo» dali dobre rezultate. To im se čak može i vjerovati. Ali, ako doista i čine tako, oni sasvim zaboravljaju na to da su ti, nekada valjani zakoni tamo nastali prije mnogo decenija i da su danas, nažalost, zastarjeli.

Na prvi pogled, može se učiniti da su oni zastarjeli samo za razvijeni Zapad, a za nas same, budući da nismo toliko razvijeni, ipak su nekakvo dobro, novost i napredak. No u praksi se pokazuje upravo suprotno. Ti zakoni, kod nas najčešće stvaraju kaos i štetu, i to puno veću nego u onim zemljama iz kojih su potekli.

Na osnovu nekog takvog posla ne može, dakle, nastati nikakva Nova niti Bolja Hrvatska, nego samo nekakav nezgrapni i nefunkcionalni krpež, patchwork ili pak, nekakva groteskna karikatura onih država koje nam služe kao uzori.

***

Nisu samo moja istraživanja pokazala da problemi o kojima sam govorio, a koji muče suvremena društva nisu nimalo laki ni površni. Radi se o problematičnosti samih temelja na kojima počiva društvo, a i cijela civilizacija – **zastarjelosti i nefunkcionalnosti vlasničkih odnosa**.

Na prvi pogled, čini se, vrlo čudnom, neozbiljnom, ekscentričnom ili ishitrenom tvrdnja da ključni problem današnje civilizacije leži u sferi vlasništva, ali će daljnje izlaganje i trezveno razmišljanje samog čitatelja pokazati da je upravo tako. Dobri, pravedni i funkcionalni vlasnički odnosi, ili oblici vlasništva, presudno su važni za "normalan" opstanak praktičnog svijeta - svijeta velikog broja ljudi, rada, civilizacijskog napredovanja, a i za smisao življenja i djelovanja cijelih generacija čovječanstva.

Mnogi se učeni, a i oni ne-učeni ljudi slažu u konstatacijama da je svijet odnosno civilizacija u stanovitaj, ne-malaj krizi kojoj se ne nazire neko lagano, a niti skoro rješenje. Ovdje ću, kako sam već rekao, pokušati, što jasnije pokazati da ta kriza najvećim dijelom proizlazi baš iz neodgovarajućih ili zastarjelih vlasničkih odnosa. Zbog njih nije samo svijet civilizacije u teškom stanju, nego i priroda.

O tim problemima iscrpno sam pisao u knjizi **Hrvatski testament**, pa ću ovdje o njima reći samo nekoliko najneophodnijih riječi koje će čitatelja uputiti na njihovu stvarnu korjenitost ili temeljitost, odnosno fundamentalnost.

***

Najprije moram čitatelja potsjetiti na jednu dosta staru pravničku, ekonomističku, političku, ideološku a i filozofsku spoznaju, koja se iz dana u dan pokazuje sve istinitijom:

da su upravo vlasnički odnosi, odnosno oblici vlasništva odigrali jednu od nekoliko presudno važnih uloga u **razvoju** civilizacije.

Tamo gdje su se društva zasnivala na dobrim oblicima vlasništva uvijek je bilo nekog napretka i dobro se živjelo, a gdje su vlasnički oblici bili loši carevali su nepravda, zaostalost i bijeda.

***

A sada, u formi kratkog potsjetnika ili rekapitulacije, nekoliko najopćenitijih riječi o poznatim stvarima koje se odnose na vlasništvo.

Prema općim spoznajama, prvi oblik vlasništva bilo je neolitsko, zajedničko ili društveno vlasništvo. Tu je priroda, koja je bila opće čovjekovo vlasništvo «**brinula**» o svemu i **proizvodila** sve što je čovjeku bilo potrebno za biološki opstanak. Čovjek je samo lovio ili sakupljao gotove plodove prirode i raspodjeljivao ih. Ovo je vlasništvo moglo dobro i idilično funkcionirati sve dok čovjekova misija – čiji su nam krajnji ciljevi još uvijek nisu poznati, barem ne u detaljima - nije postavila zahtjev za takvim proizvodima i sredstvima za opstanak kakve nije mogla proizvesti priroda, nego samo kreativni (ontogenični) ljudski duh i ljudski rad.

Tada se ukazala potreba za **privatnim** vlasništvom i ono se, na ovoj novoj, višoj civilizacijskoj razini, pokazalo puno boljim, funkcionalnijim i pravednijim.

Krajnje pojednostavljeno rečeno, pravda koju je donosilo privatno vlasništvo sastojala se u slijedećem: tko se bolje, marljivije i brižnije odnosio prema svom vlasništvu, bolje je i živio, a tko loše, taj je propadao. Ljudi su bili motivirani i nagrađivani za svoju mudrost trud i muku, a kažnjavani za glupost, nebrigu i rasipništvo. Takav je odnos, sve donedavna, istovremeno bio i izvrsna motivacija za usavršavanje predmeta vlasništva, a njihovo usavršavanje omogućavalo je sve lakši i bolji život.

Privatno je vlasništvo, dakle, dugo vremena bilo glavni motor razvoja civilizacije. Običajnim pravom ono je bilo uspostavljeno možda čak i prije desetak tisuća godina, a etablirano pisanim zakonicima poput Hamurabijevog i Mojsijevog tek prije oko tri do četiri tisuće godina.

U četvrtom stoljeću p.n.e., dakle, prije nešto više od dvije tisuće godina, grčki mislilac Platon počeo je uočavati nedostatke privatnog vlasništva, i postavio tvrdnju da je rješenje tih nedostataka u tzv. zajedničkom ili društvenom vlasništvu. Ova Platonova ideja stoljećima je imala sljedbenike i zagovornike čak i među najumnijim i najplemenitijim duhovima što ih je dao ljudski rod. Ona se i dan danas mnogima čini kao neka radikalna i veličanstvena novost, ali je zapravo nehotičan i, raznim ljupkim idealizacijama dobro prikriiveni, povratak na neolitsko vlasništvo – misaoni i civilizacijski regres.

Platonov učenik Aristotel rekao je: da ideja zajedničkog vlasništva stvara **iluziju** o nekom velikom prijateljstvu koje bi nastalo na osnovu njega, te rješenju svih društvenih problema i nepravdi, ali da je to ipak samo jedna **ugodna iluzija**. Trezvena analiza - govorio je - pokazuje sasvim suprotno.

Veliko, tisućogodišnje **iskustvo** Rimskog prava je praktički, iskustveno potvrdilo Aristotelovo mišljenje izrekom: **Communio est mater rixarum** – zajedničko je vlasništvo majka svađa.

Države - tvrdio je nadalje Aristotel - koje bi se zasnivale na takvom vlasništvu ubrzo bi propale, jer se o onome što je zajedničko nitko ne bi htio brinuti. Nešto više od dvije tisuće godina kasnije, opća propast komunističkih društava definitivno je i u potpunosti, a i vrlo precizno potvrdila ove Aristotelove riječi.

No, samim tim, problemi koje stvara privatno vlasništvo nisu nestali. Nekada je ono bilo izvor pravde i ključni motiv za poboljšanje svijeta i života. Danas, međutim, stvara i velike nepravde, i to ne samo među individuama, nego i među narodima i kontinentima i počinje ozbiljno ometati ostvarivanje čovjekove misije na ovom svijetu, odnosno ostvarivanje ciljeva ljudske vrste, i obesmišljavati život cijelim generacijama.

Gdje je izlaz?

U ovoj, a i u nekim svojim prethodnim knjigama, a naročito u **Hrvatskom testamentu** ustvrdio sam da taj «izlaz» nije ni u održavanju postojećeg privatnog vlasništva, a niti u uspostavljanju društvenog, nego u nečem novom – u stvaranju virtualnog, odnosno umjetnog vlasnika. On bi imao one dobre karakteristike živog privatnog vlasnika, ali i neke od onih koje su se tisućama godina tako žarko željele i očekivale od društvenog vlasništva.

No, moram priznati da ova moja ideja nije neka apsolutna novost. Ja sam već odavno počeo proučavati ovaj problem i primjetio da su američki pravници, zakonodavci, poslije Drugog svjetskog rata, nezavisno jedan od drugoga, počeli stvarati umjetnog vlasnika, tj. njegove rudimentarne elemente. To su vjerojatno zahtjevali problemi i potrebe nacionalne ekonomije. No tamo je taj razvoj bio, a i danas je, nažalost, vrlo spor, parcijalan i nesvjestan. Nešto slično, samo malo kasnije, počelo se zbivati i u Evropi, a onda i u Evropskoj uniji. No ovdje je, možda zbog velike inertnosti tradicije, razvoj elemenata umjetnog vlasnika bio znatno sporiji, a sada se, kako se čini, pod pritiskom birokracije, čak i gasi.

***

Sretna okolnost koja je meni omogućila da u tom pravcu napravim neki značajniji iskorak bila je proučavanje razvoja pravne osobe, i to od vremena važenja ustava grčkih polisa, preko Rimskog prava, pa sve do današnjeg građanskog prava.

Isto kao i živi, i virtualni vlasnik uspostavlja se zakonom ili zakonima, a mora biti specifična pravna osoba.

***

Iako povjesničari prava i drugi pravni znanstvenici tvrde da je pravna osoba nastala tek u kasnim razdobljima razvoja Rimskog prava, može se sa potpunom sigurnošću reći da se pravna osoba, u različitim oblicima i pod različitim imenima počela razvijati istovremeno sa pravom. No ovdje ne možemo govoriti o tom njenom razvoju, nego tek, i to ukratko, o njegovom rezultatu.

Najviši stupanj razvoja pravne osobe, dakle, koji je postignut do današnjih dana postoji u obliku poduzeća. Ono, pored **capacitas iuridicae** - sposobnosti da stupa u pravni promet - ima također i **capacitas agendi** – djelatnu sposobnost – sposobnost da stvara sredstva za vlastiti opstanak i razvitak, i stanoviti “višak vrijednosti” što ga čini **bičevitim** i samodovoljnim u stanovitoj mjeri. To je ono po čemu je poduzeće superiorno svim ostalim oblicima i vrstama pravnih osoba.

No, ovakvo poduzeće kakvog imamo danas, ipak ne može biti vlasnikom, nego tek vlasništvom. Da bi moglo biti vlasnikom, treba mu dodati još neke momente koje ima tzv. fizička osoba. To se može učiniti pomoću onakva dva zakona kakvi su prikazani u daljnjem tekstu, a koji su najvažniji dio teksta.

Što bi se time postiglo?

Nastao bi jedan subjekt koji bi istovremeno bio i vlasnik i vlasništvo. Kao vlasništvo, on bi, poput neolitske prirode, brinuo o opstanku ljudske vrste i snabdjevao ju onim specifičnim (umjetnim - tehnološkim ili tehničkim), sredstvima neophodnim za ostvarivanje njenih ciljeva. Kao vlasnik, pak, ne bi dozvolio da ga netko nekažnjeno potkrada, oštećuje ili zapušta, a individue, grupe i narode promptno bi i pravedno nagrađivao srazmjerno njihovom doprinosu u ostvarivanju ciljeva društva ili vrste. Uspostavljanje takvog vlasništva rezultiralo bi povratkom, a možda i proširenjem carstva pravde i slobode na ovom svijetu.

Ovdje treba istaknuti da je promjena vlasništva od zajedničkog, neolitskog ka privatnom trajala tisućama godina. Pokušaji da se privatno vlasništvo "revolucionira" traju već od Platonova vremena, a kulminirali su u komunističkim revolucijama koje su, sa stajališta istinskog razvoja vlasništva i društva, bile ustvari kontrarevolucije.

Sada, kada se može smatrati da je poznat pravi smjer i cilj razvoja vlasništva, nije sasvim neosnovano očekivati da taj razvoj bude brži i lakši.

Ali o tome više u samom tekstu, ili pak puno šire i bolje u **Hrvatskom testamentu** koji je posvećen baš toj temi, a za kojeg sam izrazio želju da bude ostavština suvremene Hrvatske budućim generacijama čovječanstva.

Petrus

Iz predgovora prvom i drugom izdanju

"Komunisti su u ekonomiji bili neznalice. Srušili su ih, međutim, oni koji ne znaju da su iste takve neznalice ili još gore, ali su u svom sljepilu fanatično uvjereni da znadu što i kako treba činiti. Svi oni pričaju istu priču, ali kako im nikad nije pošlo za rukom da saslušaju i čuju mišljenje drugih ljudi, svaki od njih misli da misli drugačije od drugih i da je vrlo originalan. Na, uistinu, originalna i vrijedna otkrića, koja su proizašla iz kreativnosti i samozatajnog znanstvenog istraživanja, gleda se kao na proizvode ludosti ili utopističke sanjarije..."

Mislim da nam u ovim problemima u kojima se nalazimo može pomoći jedino svjetlost uma. Ali, nju ne treba tražiti na Zapadu, jer ona veličanstvena svjetlost koja je nekada tamo bila upaljena više ne može osvjetliti naše puteve. Spasiti nas može jedino svjetlost iz novih izvora..."

To je bilo napisano prije više od petnaest godina, a, kao što vidite, aktualno je i danas, i bit će aktualno sve dok se oni zakoni na slijedećim stranicama ne primjene u praksi. Bez njih se nećemo moći niti izvući iz bijede, a kamo li krenuti nekamo naprijed..."

***

Intelektualci, želite li da vaš rad bude cijenjen i poštovan, a vaš život dostojan vašeg obrazovanja i društvene funkcije?

Poduzetnici, obrtnici i budući kapitalisti, industrijalci, želite li državu koja vas neće pljačkati pomoću poreza i koja neće rasipati vaš novac?

Manageri, želite li punu slobodu rada, sigurnu i pravednu naknadu za vaše sposobnosti i uspjehe?

Radnici, želite li situ današnjicu, sigurnu sutrašnjicu i garantiranu budućnost vaše djece?

Seljaci, želite li se konačno izvući iz vjekovne bijede?

Umirovljenici, zar nemate pravo na mirnu i dostojanstvenu starost?

Građani, želite li takvu državu i administraciju koja će služiti vama, a ne vi njoj? Želite li takvu demokraciju u kojoj će vam vlast uistinu polagati račune, i u kojoj ćete lako i bez opasnosti moći svrgnuti svaku vladu ili upravu koja se pokaže loša, nesposobna ili neefikasna?

Političke stranke, ne želite li u vašim programima imati neki konkretan i moćan instrument za rješavanje temeljnih društvenih problema?

Ako **svi vi** zaista to želite, onda imajte na umu da u svojim rukama držite ključ za ostvarenje vaših želja. Izborite se za to da oba zakona iz ove knjižice postanu dio ustava.

***

Evo sada nekoliko riječi i za jednog čitatelja kojeg uopće ne poznam. Jedino znam da je on onaj **pravi**.

Ti, dakle, **pravi** čitatelju! Ukoliko si doista **onaj pravi**, onda ne težiš ni ka čemu drugom, nego ka ostvarenju **svojih vlastitih**, velikih i plemenitih, ali i sasvim običnih ciljeva. Pogledaj dobro, možda ti ova knjiga može **poslužiti kao sredstvo** za njihovo ostvarenje!

O tebi govori slijedeća priča. Uzeta je iz **Hrvatskog testamenta**.

Blago

Bilo je tome vrlo davno kad su naši pra-pra-precu pošli u potragu za dobrom. Priča se da su u tom ranom dobu ljudi bili vrlo rijetki, a svijet pust i malo se dobra moglo naći u njemu. No naši su pra-pra-precu bili vrlo uporni i neprestano su tragali za njim. Drugo im nije niti ostajalo, jer, ionako su stalno bili u bijedi i svakakvim nevoljama.

Jednom, tako idahu preko nekakve vrljetne planinske pustare gdje su stalno puhali i hukali ledeni vjetrovi i sablasne magluštine vukle se među gudurama, a svako malo na njih su razne gadne zvijeri i nekakvi demoni kesili svoje zube. Nikome se taj kraj nije milio. No kako su čuli da su tu, u nekoj pećini, skrivena velika blaga, vrlo su ga pomno pretraživali. Pri tome su se kretali jako oprezno i uplašeno, zirkajući svuda unaokolo, očekujući više kakvo zlo ili smrt, nego ono blago koje su tražili.

Tragajući tako za blagom, na jednom pustom proplanku, nabasaju na neku staru, nemoćnu ženu. To ih uplaši više nego da su sreli kakvu grdnu neman, jer nikako nisu očekivali da bi u toj hudnoj pustari mogli sresti neko nepoznato čeljade. A kad su još vidjeli da je ružna ko nekakva gladna avet ili smrt, prepadnu se još i više i brzo pobjegnu od nje, usprkos njenim molbama i preklinjanjima: da ju, onako jadnu i nemoćnu, ne ostavljaju samu na toj ledini, nego da joj pomognu ispeti se do kućerka u kojem je stanovala, na vrhu obližnje glavice.

Pobjegoše svi osim jednog mladića koji nije imao srca ostaviti ju onako jadnu i bespomoćnu nasred puta. On joj nevoljko pomogne da ustane na noge, podupre ju i polako se s njom popne do njene kolibice. Trebalo im je, Boga mi, dosta vremena za sve to, jer starica je bila jako slaba, a ona njena bajtica puno dalje nego što se bilo učinilo u prvi mah.

Kad ju je konačno uveo u kuću, mladić odahne i htjede brzo otići da sustigne one druge ljude iz svoje grupe i nastavi tražiti blago, no ona ga zaustavi da mu zahvali i reče mu da ga u jednoj pećini čeka tako veliko blago za kakvo još nije niti čuo. Dok ju je slušao što govori i gledao, mladić vidje da ona i nije toliko ružna koliko im se učinilo kad

su ju bili prvi put ugledali, a i oči su joj, usprkos starosti, bile bistre i svijetlile kao dvije žeravice.

Kad je stigao ostale tragače, bilo je već kasno. Oni su, u jednoj spilji bili našli ono blago i iznosili ga van. Neki su natovarili konje i magarce, neki kola, a oni koji nisu imali ništa od toga, ponijeli su na leđima i u rukama što su više mogli. Mladiću, koji je došao nakon što je sve bilo podijeljeno i razgrabljeno, rugali su se da je on svoje blago našao prije svih ostalih.

“Pravo mi i budi - govorio je ražalošćeni mladić u sebi - kad se, nevoljnik, kakav jesam, brinem o tuđem dobru, a ne o svome.”

Uđe u onu spilju da vidi barem mjesto gdje je ležalo to silno blago čiji mu je zamašan dio, za dlaku izmakao iz ruku. Od svega što je tamo bilo, čekala ga je tek neka knjižica, za koju nitko nije mario, nego ju je svatko kome je smetala nogom šutnuo na neko drugo mjesto. On ju uzme, i kad je izišao iz spilje otvori ju da vidi o čemu govori.

Napisao ju je neki veliki mudrac o kojem je slušao samo u legendama. Na prvoj stranici pročita da je to knjiga koja - onoga ko ju bude slušao - može naučiti da stvara nevidjeno velika blaga, prema kojima je ono što je bilo u spilji prava sitnica, te koja čovjeka može naučiti da vlada drugim ljudima i da se tako služi i njihovim dobrima. Pisalo je još mnogo toga, ali sada ne možemo prepričavati cijelu knjigu.

Čitajući ju, mladić je počeo shvaćati da ga ona starica, koja -- kako mu se sada činilo, nije bila obična žena, nego možda Starost ili čak sama Mudrost -- da ga, dakle, ona nije obmanula.

Legende govore da je onaj mladić kasnije postao kraljem, i da je, kako to obično i biva na kraju ovakvih priča, podigao nevjerovatno veliko i bogato kraljevstvo u kojem su ljudi dugo i sretno živjeli.

Eto, toliko, tebi, blagoslovljeni, nepoznati čitatelju!

Po čemu se program ili ideja Nove Hrvatske razlikuje od ostalih programa?

Svi programi koje ste do sada imali u rukama - bez obzira na to da li su ih sastavile neke stranke, lideri, stručne grupe, vladine ili ne-vladine institucije - svi ti programi, dakle, na ovaj ili onaj način, govore kako teže ka dobrim stvarima, boljitku, blagostanju, sreći, i preporučuju se puku tim svojim lijepim i plemenitim željama.

U tome nema ničeg lošeg. Ta svi ljudi žele te stvari i teže ka njima. Čak i zadnja budala na ovome svijetu reći će vam, na svoj način, da bi željela nešto dobro, te da nikako ne bi htjela da ju snađe kakvo zlo.

Ali, avaj, avaj, to što svi mi želimo ne stavlja se u nekakav politički program, nego se napiše u pismu Džedu Mrazu, Svetom Nikoli ili nekom sličnom. Nikome od nas koji se zlopatimo po ovom hudom svijetu nije potreban, niti političar, niti program koji će nam "otkrivati" kako želimo nešto dobro, a uklanjamo se zlu. No, eto, ipak se svi oni programi svode baš na to.

Ne dajte da vas zavara učeni i moderni, ili tobože iskreni narodni riječnik i pomodna frazeologija - kako bi mi htjeli "u Europu", pravnu državu", "demokraciju" itd, itd. - jer svrha je te raznovrsne rječitosti upravo da sakrije kako se sve što nam oni mogu ponuditi svodi na to da nam "otkrivaju" kako želimo da nam bude dobro - kao da mi to i sami ne znamo. Oni koji pišu takve programe polaze od nesvjesne pretpostavke da su ljudi koji će ih čitati takve budale koje ne znaju čak niti što žele u životu.

Žao mi je što moram reći da onaj tko još uvijek vjeruje u vrijednost takvih programa, doista i ne zaslužuje drugo, nego da ga se tim načinom napravi budalom i majmunom.

***

Ovdje ćete me sigurno zapitati:

"Pa što bi onda trebao sadržavati neki **pravi** program?"

I vjerojatno mislite da ste me tim pitanjem uhvatili u zamku, jer pretpostavljate da ni ja ne znam ništa više od sastavljača onih programa koje sam kritizirao, i da ću umjesto poštenog odgovora na vaše pitanje, početi nešto "mutiti" i "filozofirati". No, varate se. Ja ću vam odgovoriti kratko i toliko jasno da će samo budalama trebati još neko dodatno objašnjenje. Dakle:

Pravi program treba otkrivati **načine, tj. metode** pomoću kojih se ostvaruje boljitak, demokracija, pravda, blagostanje, napredak i sve ostalo što želimo.

Taj, **pravi** program (usprkos mišljenju nekih naših ekonomista i velikog dijela nestručne javnosti), ne propisuje čak niti to čime se moramo baviti da bi smo stvorili blagostanje (poljoprivredom, turizmom, industrijom itd.), jer što god radili, možemo to raditi dobro ili loše, znalački ili neznavlački, tj.; ili **tako** da stvaramo dobit i blagostanje; ili pak **tako** da stvaramo gubitke, štetu i bijedu. I vađenjem zlata i nafte mogu se stvoriti veliki gubici, kao što se doista naveliko i radilo u bivšem SSSR-u.

Pravi program, dakle, pokazuje **kako** se moramo organizirati, da bi - čime se god bavili i što god radili - činili to **tako** da stvaramo dobit i blagostanje.

Pametnan čovjek odmah će uvidjeti da je to točan i pošten odgovor, ali i naslutiti da on u sebi sadrži i jedan veliki problem.

Svi mi, kako sam već pokazao, znamo **što** hoćemo i u tome nije problem. On je u tome što su vrlo rijetki ljudi koji znadu **kako** se to može postići. Upravo zbog toga, napredak je vrlo spor i boljitak se teško postiže. Mnoga su carstva propala zato jer nisu mogla otkriti čak ni način **kako** da održe ono što su bili postigli, a kamoli način nužnog napredovanja i razvoja.

Otkrića i znanja koja pokazuju **kako** se ostvaruje boljitak društva, napredak i blagostanje spadaju među najrjeđa i najdragocjenija što ih čovjek poznaje. Svo zlato i dijamanti ništa su u usporedbi s njima. Blagostanje bogatih naroda proizišlo je baš iz **znanja** o tome **kako** se trebaju organizirati i **kako** raditi da bi mogli stvoriti bogatstvo. A to **znanje**, pak, nije moglo doći niotkuda osim iz glave nekog genija.

***

To su vam činjenice. A sada vi, molim vas, sa tim činjenicama usporedite vrijednost one poplave i tuče "spasonosnih" programa kojim su nas, u zadnjih petnaestak godina, zasipali naši političari, lideri i stranke koje su nas dovele u ovo stanje.

Ja sam mišljenja da ta poplava nije proizišla iz nekakve neviđeno nabujale genijalnosti, nego iz neke bolesti što se, nakon propasti komunizma, poput kuge proširila po većini postkomunističkih društava. Simptom joj se sastojao u slijedećem: što je tko imao manje mozga, to je jače zinuo i dalje ga se čulo. Ljudi koji su doista imali što reći, shvatili su da je došlo vrijeme da... zašute.

U to vrijeme, ja sam, nažalost morao čitati sve te programe. Mislim da bi se oni mogli razvrstati po slijedećem ključu:

1. Programi obnove i razvoja bazirani na: 1. moralu, zatim 2. na vjeri i 3. one koji su bili bazirani na ljubavi. Prve su pisali licemjeri, druge bigotni, a treće bolesno sebični ljudi.

Bilo je dosta i takvih koji su sve to htjeli objediniti u nekakvom univerzalnom, svemirskom programu, a i takvih koji su nacionalni prosperitet htjeli bazirati na magiji ili na sveopćem transcendentalnom meditiranju.

Zajednička im je bila velika i originalna ideja i obećanje da će opće blagostanje ostvariti, ne radom, nego diobom **bijede** koja je ostala iza komunizma, i to su nazivali ekonomijom, napretkom, "socijalnom državom", "socijalnom pravdom", itd.

Ljudima koji barem nešto malo znadu o razvoju društva i civilizacije, poznato je da su vjera i moral nekada, vrlo davno bili regulatori društvenog ponašanja, a danas je to zakon, pravo. Također je poznato da se na ljubavi ne zasniva društvo, nego veza muškarca i žene, te da se dobra koja su potrebna čovjeku ne stvaraju magijom ni meditacijom, nego radom. Ali nikome od sastavljača onih revolucionarnih programa obnove i razvoja nije bilo ni na kraj pameti da bismo se trebali svrishodno organizirati i nešto raditi. Vjerojatno su se svi uzdali i još se uvijek uzdaju u magiju, meditaciju, ili pak u mitove o nekakvim osobitim nacionalnim vrlinama i sposobnostima koje same od sebe stvaraju ono što nam je potrebno za normalan, ljudski život. (U zadnje vrijeme, doduše, više se vjeruje u to da Zapadni kapital jedva čeka da se ugniježdi kod nas, ali ne radi toga da bi oplodio i uvećao **sebe samog**, nego radi toga da bi **nas** spasio i učinio bogatima.)

Kad sam ono gore rekao "svi", ipak sam malo pretjerao, jer veliki je dio političara ipak brinuo o tome kako da nastalu pometnju, rat i poratno bezakonje iskoristi za što temeljitiju pljačku svog naroda. Baš su oni dali najviše onih programa što su zahtijevali da se obnova zemlje utemelji na moralu i onim mitskim vrlinama nacije.

Dosta dobro poznam povijest i mogu vam reći kako nigdje nisam vidio da su političari tako brzo i temeljito i sa tolikom žestinom opljačkali **svoju vlastitu zemlju i svoj narod**. No, možda ih ipak trebamo razumjeti. Oni su ovu priliku čekali gotovo punih pedeset godina i cijelo to vrijeme morali su glumiti domoljublje. Pa kad su se, konačno, dočepali vlasti, izgubili su svaku samokontrolu i obzire. Maske su, naravno, zadržali, jer to ipak nisu bile budale koje nisu znale što čine.

Stvar je pravosuđa da pohvata i osudi one koji su nezakonitim načinima došli do bogatstva, a stvar običnog čovjeka i cijelog naroda da spašava svoj opstanak.

Dolaze teška vremena i loše će proći svatko tko se već danas ne bude pobrinuo za sebe i svoje sutra. Povijesna kretanja, bez ikakve sentimentalnosti znadu uništavati cijele narode i civilizacije. Uostalom, zar je samo jedan narod nestao u tami smrti. Gdje su Stari Egipćani, Babilonci, Grci, Rimljani i cijeli niz onih manje poznatih i potpuno nepoznatih naroda, koji su bez ikakvog traga i spomena nestali sa lica Zemlje?

***

Zakoni koje ćeš ovdje vidjeti, u svojoj osnovi, slični su onima što su stvorili blagostanje u bogatim zemljama, ali su prilagođeni našim prilikama i našem vremenu.

Blagostanje ne proizlazi iz tzv. komparativnih prednosti - "mora i sunca" - kako misle mnogi samouki fiziokrati kod nas. Ne proizlazi čak niti iz obilja zlata i srebra, kako su mislili mnogi učeni ljudi u prošlim vremenima. Španjolska je, npr: u 16. i 17. stoljeću imala neviđeno mnogo zlata, otegot od Indijanaca, ali je istovremeno bila najsiromašnija, najzaostalija i najgladnija zemlja u Starom svijetu. Nizozemci, pak, nisu imali ni zlata ni srebra, a čak niti prirodno plodnu zemlju - dakle, ništa osim sposobnosti za rad, i bili su, dugo vremena, uz Englesku, najbogatiji narod na svijetu - a bilo ih je jedva 300 000. Iz tih je činjenica A. Smith, otac ekonomske znanosti, otkrio jednu presudno važnu stvar: **da blagostanje proizlazi iz rada** - ali, ne iz bilo kakvog. Ako je naopako organiziran, rad

može stvarati i bijedu. Blagostanje može stvoriti samo rad koji je pravilno, tj. produktivno organiziran - mislim na rad cijelog naroda ili društva. Priloženi zakoni sačinjeni su baš radi toga da nas organiziraju tako kako bi, za relativno kratko vrijeme, i sa što manje žrtava mogli stvoriti prilično veliko blagostanje.

U prijašnjim izdanjima ovog programa dosta sam prostora posvećivao teorijskim objašnjenjima: što je zapravo kapital; što je vlasništvo; što je umjetni privatni vlasnik; zašto je nužno da on nastane itd. Kako sam i obećao, ovdje sam to uglavnom izostavio, jer je to štivo za ekonomske teoretičare.

Za takozvanog običnog čovjeka bit će dovoljno da pročita tek neke djelove zakona i da sam prosudi hoće li oni njemu (i cijelom društvu) donijeti kakvo dobro ili neće. Zakoni su pisani tako jasno da ih može razumjeti i običan radnik i u njima razabrati svoje interese. U člancima 14. 15. i 16. u prvom zakonu i u priloženoj tablici, možeš vidjeti načelo pravednog i stimulativnog plaćanja rada, što za većinu ljudi, i za samo društvo, s pravom, ima presudnu i najveću važnost. U drugom zakonu, pročitaj članke od 4. do 9., koji se odnose na kontrolu efikasnosti i poštenja vlasti. Ostalo ne moraš ni čitati.

Ovdje moram napomenuti da su zakoni dati tek u nacrtu i da će se morati nadopunjavati manje općenitim odredbama, slično kao što su pretori u Antičkom Rimu, pomoću **ius honorarium**, dopunjavali i usavršavali **ius civile**. U prvom zakonu dopune će uglavnom biti razne **exemptiones** – izuzeća. Taj zakon, naime, ima jurisdikciju nad poduzećima kojima je cilj stvaranje profita. No kako su ova poduzeća vrlo raznolika, neće se moći baš sva, i na isti način podrediti jurisdikciji ovog zakona pa će biti potrebno otkrivati ona koja se moraju izuzimati od njegove opće jurisdikcije. S druge strane, poljoprivreda, medicina, školstvo i slične djelatnosti također idu za stvaranjem profita, (tj. barem bi trebale ići za tim), pa će biti potrebno otkrivati kako se one mogu podvrgnuti jurisdikciji ovog zakona, jer će podvrgavanjem pod njegovu jurisdikciju postati znatno produktivnije. O tome sam šire govorio u knjizi **Suma ekonomije**.

Što se tiče drugog zakona, on bi imao jurisdikciju nad cijelom državnom administracijom, koja je uniformna, pa bi zahtijevao puno manje nadopuna. No tu bi smo se mogli susresti s brojnim pokušajima administracije da pokvari zakon, kako bi što lagodnije ostvarivala svoje interese.

Možda bi bilo dobro reći da ova dva zakona koja ćete naći u daljnjem tekstu imaju sličnu, **konzervativnu** socijalno-ekonomsku funkciju kao i Karakalin edikt Constitutio Antoniniana iz 212.god., jer ovi zakoni, iako uspostavljaju novi oblik vlasništva, zapravo idu za tim da očuvaju privatnost vlasništva, a čine to unificiranjem pravnih osoba, tj. unificiranjem i standardiziranjem njihovih prava i obaveza. Constitutio Antoniniana izvela je neophodnu unifikaciju davanjem građanskih prava, odnosno ravnopravnosti svim slobodnim stanovnicima Rimskog carstva, osim naravno, peregrinima, koji ih nisu ni tražili. To je bila zadnja velika i produktivna reforma iz vremena klasičnog Rimskog državnog ili javnog prava, koja je carstvu udahnila vrlo snažan novi život i produžila mu ga za još koje stoljeće. Ali vratimo se na kraju nečemu što je važnije za Hrvatskog čitatelja.

To je ono što se tiče neposredne svrsishodnosti zakona.

Svatko ko raspolaze barem mrvicom razuma, odmah će vidjeti da su vrlo podsticajni, te da su također dobra brana protiv nepravdi i raznih vrsta lopovluka - naročito onih velikih. To možeš vidjeti i u onim "Napomenama", "Obrazloženjima", "Posljedicama primjene" ... itd.

Posebno je važno istaknuti da su ovi zakoni kompatibilni s temeljnim pravnim normama Evropske unije i drugih najrazvijenijih zapadnih zemalja, tj. bitno točnije: njihovi su zakoni kompatibilni sa ovim zakonima u **Novoj Hrvatskoj**. Ovo je bitno točnija

formulacija stoga što zakoni **Nove Hrvatske** ne teže da dostignu razinu razvijenosti tih Evropskih i općenito Zapadnih zakona, nego se ovi zadnji razvijaju u pravcu dostizanja razine zakona u **Novoj Hrvatskoj**.

Sada se upravo izrađuje ustav Evropske unije. Bila bi to nevjerojatna sreća kad bi taj ustav sadržavao nešto nalik ovim zakonima koji će upravo biti izloženi. No ne vjerujem u tako fantastičnu mogućnost, jer ustav izrađuje evropska birokracija ili administracija, koja još nije spremna podvrgnuti se takvim zakonima.

Tako - a to je paradoksalno, da ne može biti paradoksalnije - Hrvatska, jedna od najnazadnijih i najkonzervativnijih zemalja na svijetu ima, barem u teoriji, tj. na papiru, najnaprednije zakonodavstvo, koje se danas može zamisliti.

***

Sada bih trebao reći par riječi o tome zašto je ovaj program dat u formi zakona.

Odgovor je kratak i jednostavan.

Program koji se ne može izraziti u formi zakona sumnjive je vrijednosti. Njegova bezvrijednost obično se skriva iza lijepih želja, velikih riječi i sjajnih obećanja. Dalje, program koji ima nekakvu suvislu osnovu, na kraju se ipak mora transformirati u zakon. Pri tome se obično događa da se on, kako sam gore već natuknuo, lukavim manipulacijama izvrne u svoju suprotnost, nešto nepravedno i zlo, upravo za radnike, managere, poduzetnike, intelektualce i druge ljude koji stvaraju društveno bogatstvo.

Program je, dakle, dat u formi zakona iz dva razloga:

1. Kako bi se jasno vidjelo da to nisu samo lijepe, ali prazne riječi, i da se nedvojbeno pokaže da je pouzdan i vrijedan da bude osnovom rada i života jednog naroda.

2. Da se, ako je to uopće moguće, izbjegniju ona lukavstva koja bi ga rado, putem "finih podešavanja" pretvorila u oruđe za nepravednu eksploataciju onih koji stvaraju dobra za druge i za sebe.

***

Prethodna napomena

Već sam obećao da ću svoje teorijske poglede što je moguće više ostaviti po strani. No da čitatelj ne bi pomislio da je "**virtualni ili umjetni vlasnik**", o kojem se govori u ovom zakonu, nekakva šala ili znanstveno-fantastična ludorija, moram toj stvari posvetiti barem još nekoliko jednostavnih riječi.

A radi što bržeg sticanja čitateljevog povjerenja, napominjem da sam upravo za koncept umjetnog vlasnika dobio izuzetne komplimente od najvećih svjetskih ekonomista, a i nekih pravnika.

Što je, dakle, taj, "virtualni ili umjetni vlasnik"?

Ne radi se, naravno, ni o kakvoj novoj vrsti robota. Umjetni vlasnik nastaje onda, kad se nekim ovakvim zakonom, prirodni interes živog vlasnika kapitala zamijeni umjetnim. Po tom zakonu kapital postaje vlasnik sebe samoga - umjetni vlasnik. Umjetno stvoreni interes ima znatnih prednosti pred prirodnim interesom živih vlasnika. Pod interesom se ovdje, prosto rečeno, misli na želju za bogatstvom. Stvaranje "umjetnog interesa" zapravo je ugrađivanje "želje za bogaćenjem" u sam kapital. Ta njegova umjetna "želja za bogaćenjem" omogućuje mu da se sam čuva (čak i od svojih vlasnika i managera, koji ga rado kljaštre i drpaju kad god mogu), te da se stalno uvećava, usavršava, zapošljava nove radnike, olakšava im posao itd.

Zašto nastaje umjetni privatni vlasnik?

U drugim knjigama sam već naširoko govorio o nekim bitnim funkcionalnim nedostacima postojećih oblika privatnog vlasništva, na koje je, kako sam već rekao, prvi ukazao već Platon, te pokretima koji su ga pokušavali zamijeniti društvenim, za koje su vjerovali da je funkcionalnije i pravednije. Također smo pokazali da društveno vlasništvo nije rješenje tih problema, pa s tim više ne trebamo gubiti vrijeme. Uostalom, to je puno jasnije pokazala sama praksa upotrebe društvenog vlasništva.

Sada bih ukazao na nekoliko neposrednijih razloga zbog kojih nastaje umjetni vlasnik.

Nasuprot misliocima utopističke orijentacije i mišljenju običnih ljudi, koji na vlasništvo redovito gledaju očima čežnje ili zavisti, moram najprije istaknuti da se vlasnikovanje ne sastoji isključivo od slasti i uživanja., nego puno više od briga, glavobolja, strahova, nemira, danonoćnog rada na nadziranju vlasništva, pa opet: briga, strahova, mōra i nemira, od kojih se i najbogatiji i najmoćniji vlasnici kapitala mogu osloboditi tek kad umru. Frustracije koje stvara vlasnikovanje nad velikim bogatstvom katkada mogu biti i veće od onih koje stvara velika bijeda. Tko ne vjeruje meni, znanstveniku, teoretičaru, neka se onda raspita o tome kod bilo kojeg vlasnika nekog zamašnjeg komada kapitala.

Razvoj vlasništva, o kojem sam govorio u ekonomskim spisima, proizišao je iz težnje za tim da se otklone, ili barem ublaže oni neugodni aspekti vlasnikovanja. To je na kraju dovelo i do stvaranja "umjetnog interesa" i umjetnog privatnog vlasnika. On može preuzeti velik dio poslova i briga o vlasništvu (kapitalu) i obavljati ih brže i bolje od živog vlasnika, a da pri tome ne doživljava one frustracije, koje proživljava živi vlasnik, niti pak može dobiti infarkt, ili završiti u ludnici.

Drugi važan razlog zbog kojeg je nastao umjetni vlasnik jest sve veće usložnjavanje vlasnikovanja. U ovom stoljeću ono je postalo toliko kompleksno da je u najrazvijenijim zemljama na svijetu, baš zbog te složenosti i zamršenosti došlo do vrlo velikog pada interesa za posjedovanjem kapitala i padom **dohotka od vlasništva nad njim**. Dohodak je, iz ruku vlasnika prešao u ruke managera, koji su bili obučeni za **rad** i upravljanje njime, a autodidaktičkim metodama osposobili se i za zloupotrebe svog položaja i "privatiziranje" kapitala kojim upravljaju.

Te činjenice, koje su poznate svakom ekonomistu, bile su ujedno i glavnim razlogom što su se u zakonodavstvima tih zemalja, nakon drugog svjetskog rata, počeli razvijati rudimentarni oblici umjetnog vlasnika. Ja sam, dugi niz godina proučavao te pojave i radio na zakonima pomoću kojih bi se mogao uspostaviti **cjeloviti** umjetni vlasnik.

***

Još nekoliko najneophodnijih riječi o kapitalu. U knjigama: **Hrvatski testament**, **Suma ekonomije**, i **Tajna povijest svijeta** razvio sam teoriju da je kapital zapravo umjetno biće, odnosno bićevito oruđe – jedino oruđe s kojim ljudska vrsta može i kani ostvariti svoju misiju, odnosno svoje ultimativne ciljeve. Kako je izvrsno primjetio P. Drucker, kapital je isto što i civilizacija, a pojavljuje se u različitim pojavnim oblicima: novac, roba, tehnika, znanost, tehnologija itd itd. No ono što ovdje valja imati na umu jest to da je ta civilizacija **bićevita** – da je ona **umjetno biće**.

Zakoni, koje ćete vidjeti naknadno, ne odnose se direktno na njih, nego poduzeća. Ona su plodni ili rasplodni oblik u kojima se pojavljuje kapital i u kojima on sebe uvećava i usavršava, i to bez obzira na to da li se poduzeća bave proizvodnjom ili prometom znanosti, tehnologije, novca, raznih roba, ili nečeg sasvim drugog. S druge strane, poduzeća su **pravni** (i ekonomski) oblik u kojima se pojavljuje kapital odnosno njegovi elementi. Zato

se zakoni mogu odnositi samo na njih, a ne na novac, znanost, tehnologiju itd. U formi poduzeća kapital se pojavljuje kao pojedinačna ontogenična osoba podložna prvenstveno društvenim, a ne prirodnim zakonima – zakonima koje je stvorio čovjek, a koji važe i za žive fizičke ljudske individue koje su, upravo činom podvrgavanje pod te, **društvene zakone**, postale **pravne osobe**. U poduzeću se, dakle, kapital pojavljuje kao pravna osoba.

***

Povijest sam shvatio kao **ontogenički proces** – proces stvaranja i razvijanja umjetnog bića – kapitala. Ona je trajala nekoliko desetina tisuća godina, a uspješno se okončava tokom nekoliko zadnjih stoljeća. Stvaranje umjetnog bića bio je cilj povijesnog procesa. No, gledano šire, ono je tek neophodno sredstvo pomoću kojeg ljudska vrsta kani i može ostvariti svoje krajnje ili ključne ciljeve.

Oko kapitala sukobljavale su se **ontogeničke** i **ontoklastičke** tendencije ljudskog duha i ljudske kulture. **Ontogeničke** su ga nastojale stvoriti i razviti, a **ontoklastičke** su se borile protiv toga i nastojale ga uništiti. Zanimljivo je da upravo među obrazovanim ljudima nalazimo puno ontoklastičara – Platon, Marx, Morus bezbroj moralista, humanista, religijskih vođa, karizmatičnih ideologa itd. Ontogenički duhovi odlikovali su se istinskom kreativnošću, genijalnošću. To je sposobnost rađanja duhom, odnosno sposobnost stvaranja nužnih elemenata od kojih se sastoji umjetno biće. Ontogeničnih ljudi bilo je vrlo malo i najčešće su bili bez društvene ili političke moći, ali su na kraju ipak pobijedili, i to zato što su imali vrlo moćnu saveznicu – Potrebu ili Nuždu – a i urođeni **ontogenički “instinkt”**, ljudske vrste koji ju motivira na stvaranje umjetnog bića, a također i vodi ka ostvarivanju ciljeva vrste. Tom se “instinktu” velik broj ljudi sasvim nehotično i nesvjesno pokoravao i podređivao.

Mi sada polako ulazimo u tzv. postpovijesno vrijeme – vrijeme u kojem se kapital odnosno umjetno biće više toliko **ne stvara**, nego prvenstveno **upotrebljava**, **koristi** kao **oruđe** za ostvarivanje ciljeva vrste.

Toliko, unaprijed i ukratko radi lakšeg razumijevanja zakona čiji tekst upravo slijedi.

NACRT ZAKONA O KONTROLI EFIKASNOSTI RADA MANAGERA

I DIO

Član 1.

Ovim zakonom dozvoljava se postojanje dvije vrste vlasnika. Prvi je živi privatni vlasnik, odnosno ljudska, **fizička osoba**, a drugi je umjetni. Taj, »umjetni« vlasnik je ustvari kapital, koji se usvajanjem ovog zakona transformira u specifičnu **pravnu osobu**, vlasnika sebe samog. Obje vrste vlasnika: živi, prirodni i umjetni - kojeg u pravnom prometu zastupa manager ili korisnik vlasničkog prava (funkcije) - imaju jednaka prava pred zakonom, te slobodu da stupaju u sve moguće poslovne odnose, koji nisu protivni odredbama ovog zakona. Vlasništvo i jedne i druge vrste vlasnika je ekskluzivno i nepovredivo - **privatno**.

Napomena 1

Kapital, kojemu je poduzeće ključni, produktivni, način pojavljivanja, već odavno funkcionira kao pravna osoba, jer, kako je već rečeno, poduzeće nije ništa drugo do pravna osoba. To, dakle, nije nikakva novost. **Novost je u tome što se ovoj pravnoj osobi, sad, putem ova dva zakona, dodaju neki momenti fizičke, žive osobe** – već spomenuta želja za bogaćenjem, tj unutrašnja tendencija ka samousavršavanju i samouvećavanju, koje ga također čuvaju i od rasipanja i štite njegovu supstancu od nesavjesnih živih subjekata s kojima dolazi u dodir. To je **radikalni zaokret** u usavršavanju pravne osobe, koji kapital, odnosno poduzeće čini neovisnim o živom vlasniku, a ujedno i ona bitna prednost pred svim dosadašnjim, nižim, manje razvijenim oblicima kapitala kao **pravne osobe**.

Općepoznata je stvar da se živi privatni vlasnik, na osnovu svoje subjektivne volje, odnosi prema svom vlasništvu. Također je poznato i kako se on obično odnosi prema njemu, pa o tome ovdje neće biti govora. Predmet ovog zakona je volja umjetnog vlasnika, te njegov odnos prema sebi kao vlasništvu i prema živim osobama s kojima dolazi u neki od poslovnih ili radnih odnosa. Ovaj zakon je, dakle, izraz volje i zakonitih interesa umjetnog vlasnika.

Ukoliko se ne bi odredilo drugačije, ovaj bi se zakon odnosio na poduzeća u državnom vlasništvu, tzv. javna poduzeća, mješovita, dionička društva itd., a ne bi se nužno morao odnositi i na ona poduzeća koja već imaju ili će imati personalnog, osobnog privatnog vlasnika (fizičku osobu), ukoliko taj bude voljan gubiti vrijeme s poslovima koja bi mu inače obavio umjetni vlasnik.

Član 2.

Kapital je isključivi i neotuđivi vlasnik svih prava (funkcija) u odnosu na sebe samoga, tj. u odnosu na sebe kao svoje vlasništvo. Ta prava (funkcije) - pravo na rad, pravo na upravljanje poduzećima i pravo na poslovni promet - on iznajmljuje živim subjektima, i to pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom.

Čim živi subjekti prestanu ispunjavati propisane uvjete, automatski gube pravo na daljnje korištenje iznajmljenih prava (funkcija). Svako korištenje tih funkcija, tj. prava, koje se ne temelji na ispunjavanju propisanih uvjeta, jest krivično djelo.

II DIO

Član 3.

Funkciju i **titulu** vlasnika nacionalnog financijskog kapitala, nacionalni kapital iznajmljuje, npr.: investicionim bankama ili fondovima, odnosno osobama koje su zaposlene kao investitori.

Član 4.

Svrha investiranja je profit, dobit.

Član 5.

Osobe koje su zaposlene kao investitori (manageri II i manageri III - vidi tablicu) imaju pravo na korištenje te funkcije sve dok kvocijent produktivnosti kapitala (QPK-a), s kojim raspolazu, nije manji od, npr.: 2.

Član 6.

Veličina dohotka osoba zaposlenih kao investitora, odnosno korisnika vlasničke

funkcije, određuje se tablicom (cjenikom radnih sati), po istom principu po kojem se određuje i dohodak svih ostalih zaposlenih osoba, odnosno vrsta radne snage.

Član 7.

Svako poduzeće dužno je svoju netto dobit deponirati u investicionom fondu ili banci koja ga je osnovala, ili je nekim drugim, zakonitim načinom došla u funkciju njegovog vlasnika.

Član 8.

Manager koji upravlja poduzećem ima pravo, kad god to zatraže potrebe poslovanja, koristiti se cijelom sumom koju je njegovo poduzeće deponiralo u investicionoj banci.

III dio

Član 9.

Svaki oblik kapitala može se slobodno prodavati i kupovati.

Član 10.

Manager koji samo upravlja poduzećem može prodati najviše, npr: 60% od vrijednosti poduzeća, ili, sve osim tzv. idealnog dijela.

Član 11.

Cijelo poduzeće može prodati samo onaj tko je u funkciji njegovog vlasnika - aktualni korisnik vlasničke funkcije, odnosno prava - **titular**

IV dio

Član 12.

Cijene radnih sati zaposlenih osoba ovise o njihovoj kvalifikaciji i kvocijentu produktivnosti kapitala (QPK-a) koji ih zapošljava.

Član 13.

QPK se izračunava tako da se dobit na tržištu (realizacija) podijeli sa ukupnim troškovima proizvodnje te robe koja je prodana.

$$\text{QPK} = \frac{\text{dobit na tržištu } 300 \$}{\text{troškovi proizvodnje } 100 \$}, \quad \text{QPK} = 3$$

Član 14.

Cjenik radnih sati za sve vrste kvalifikacija i za svaki QPK, od najmanjeg dozvoljenog do najvećeg mogućeg, ispostavlja nadležni državni organ u dogovoru sa sindikatima i ostalim zainteresiranim subjektima, i to u obliku slijedeće tablice, koja prikazuje cijene radnih sati za raspon QPK-a od 1 do 10. QPK je izražen samo u cijelim brojevima, a vrijednosti na tablici i odnosi među njima nisu realni nego pojednostavljeni.

TABLICA 1

QPK	CIJENE RADNIH SATI RADNE SNAGE RAZLIČITIH KVALIFIKACIJA U \$					
	NKV	KV	VKV	MNG 1	MNG 2	MNG 3
1	1,3	1,7	2,2	4,1	6,2	8,0
2	1,7	2,2	2,9	6,2	8,0	10,4
3	2,2	2,9	3,7	8,0	10,4	13,5
4	2,9	3,7	4,8	10,4	13,5	17,5
5	3,7	4,8	6,2	13,5	17,5	22,7
6	4,8	6,2	8,0	17,5	22,7	29,5
7	6,2	8,0	10,4	22,7	29,5	38,3
8	8,0	10,4	13,5	29,5	38,3	49,7
9	10,4	13,5	17,5	38,3	49,7	64,6
10	13,5	17,5	22,7	49,7	64,6	83,9

Kratice MNG znači manager, a kratice NKV, KV, VKV označavaju stupanj kvalificiranosti, tj. stručne osposobljenosti

Član 15.

Ukupni sedmični, mjesečni ili godišnji dohodak svake pojedine zaposlene osobe ovisi: o njevoj kvalifikaciji, visini QPK-a koji ju zapošljava, broju odrađenih sati i efikasnosti osobnog rada.

Napomena 2.

Apsurdno bi bilo primjenjivati tablicu tako da se svakom radniku radni sat plaća točno prema njegovoj kvalifikaciji i visini QPK-a koji ga zapošljava, bez obzira na to radi li on dobro ili loše. Tablica se, dakle, ne odnosi direktno na radnika, nego na kapital koji ga zapošljava. Taj kapital, odnosno njegov predstavnik - manager - mora pred zakonom, na kraju obračunskog razdoblja (tromjesečja, šestomjesečja ili godine), iskazati da je ukupni živi rad, kojeg je zapošljavao, platio točno onoliko koliko propisuje tablica. Ovo je nužno zbog toga što svi radnici ne rade jednako dobro, pa je neke potrebno nagrađivati, a druge kažnjavati manjim dohotkom. Ono što se oduzme lošijem, da se daje boljem.

Član 16.

Povećavanje ili smanjivanje cijene radnog sata u pojedinom poduzeću, kompaniji, investicionoj banci itd., dozvoljeno je isključivo na osnovu prethodno povećanog ili smanjenog QPK-a, tj. na osnovu boljeg ili lošijeg poslovanja, odnosno rada. Svako drugo smanjivanje ili povećavanje cijene radnog sata je krivično djelo koje zastarjeva npr. tek nakon 25 godina.

V dio

Član 17.

Osobe koje upravljaju pojedinim poduzećima (npr. manager I) imaju pravo na korištenje te funkcije sve dok visina QPK-a poduzeća kojim upravljaju nije manja od npr. 2.

Član 18.

Najniži dozvoljeni QPK može biti onaj koji bi hipotetskom živom vlasniku

omogućio da ubire dohodak koji je, recimo, najmanje 3,5 puta veći od dohotka kojeg bi imao da je novac deponirao u nekoj banci koja daje prosječno velike kamate.

Obrazloženje

Najniži dozvoljeni QPK određen je, dakle, na osnovu hipotetskog interesa živog vlasnika. To je onaj QPK koji bi mu mogao donijeti najniži dohodak kojeg bi on prihvatio kao naknadu za brige i rizik od investiranja svog novca u neki poslovni poduhvat. Ako bi živi vlasnik procijenio da mu namjeravani poslovni poduhvat ne bi mogao donijeti barem toliki dohodak, onda bi on radije deponirao novac u banci i živio od kamata, koje bi, dakako, bile znatno manje, ali zato lišene poslovnih briga, rizika, straha i glavobolja. Bilo bi također u skladu sa njegovim prirodnim poslovnim interesima da otpusti managera koji bi s njegovim poduzećem upravljao tako da mu donosi dohodak koji je manji od razumno očekivanoga i prihvatljivog sa stajališta njegovih interesa.

Ni umjetni privatni vlasnik ne može, niti smije postupati drugačije.

Kad nadležni državni organ propiše da je najniži dozvoljeni QPK = 2 onda on time zapravo određuje kolika je minimalna profitna stopa koju umjetni privatni vlasnik može prihvatiti i koju mu manager mora osigurati. Osiguranjem barem tolikog QPK manager ujedno osigurava, tj. stvara razloge za svoje zapošljavanje.

Ostaje još da se obrazloži zašto visina dohotka i zaposlenje ovise o visini QPK, odnosno o visini profitne stope, a ne o stopi kvantitativnog uvećavanja (mase) kapitala, odnosno poduzeća.

Profitna stopa, odnosno QPK je index razvijenosti kapitala, a samim tim i njegove korisnosti. Što vrijedi imati basnoslovno velik kapital, koji ne daje nikakav profit, nego čak posluje s gubitkom? Takav se kapital može održavati samo na štetu društva. Njegovo održavanje proizlazi, ili iz ljudske gluposti, ili iz nekog posebnog razloga koji je državi veoma važan. Sam u sebi, on ne sadržava nikakav razlog za opstanak, pa je nužno da propadne.

Da ne bi dolazilo do stvaranja takvog, velikog ali neproduktivnog kapitala, tj. velikih ali neproduktivnih poduzeća koja su stalno izložena opasnosti propadanja, managerov dohodak, zaposlenje i egzistencija ovisni su o visini QPK. Time je manager prinuđen da prvenstveno **razvija, usavršava, modernizira** poduzeće, odnosno kapital kojim upravlja, tj. podiže njegov QPK, a ne da ga samo kvantitativno uvećava.

Ovdje još treba napomenuti da je društvu korisniji kapital koji ima viši QPK, te da je visina QPK istovremeno i index društvene korisnosti kapitala, a ne samo njegove neposredne produktivnosti i razvijenosti.

I zaposlenicima je u interesu da njihovo poduzeće ima što viši QPK, jer im on omogućuje veći, a i sigurniji dohodak.

Član 19.

Prikrivanje istinitih podataka o visini QPK, ili produžavanje korištenja funkcije managera i nakon što je QPK pao ispod najniže dozvoljene vrijednosti jest krivično djelo koje zastarjeva tek nakon, npr. 25 godina.

Član 20.

Manager koji upravlja poduzećem ima isključivo pravo odlučivanja o poslovanju i organizaciji poduzeća, te isključivo pravo primanja i otpuštanja radnika, koje može prenijeti i na šefove pogona ili poslovođe.

VI dio

Član 21.

Za sklapanje radnog odnosa potreban je pristanak obje stranke - poslodavca i (budućeg) radnika - a za raskidanje dovoljna je odluka samo jedne stranke - bilo poslodavca, bilo radnika.

Član 22.

Kapital je dužan plaćati samo onu kvalifikaciju koja mu je potrebna, a ne svaku koja mu je ponuđena.

Napomena 3.

Sa stajališta zakonitih i opravdanih interesa kapitala, koje on zastupa i objavljuje ovim zakonom, protivno je njegovim interesima da npr. inženjera plaća prema njegovoj kvalifikaciji, ako taj inženjer obavlja posao običnog, nekvalificiranog radnika.

Član 23.

Svako poduzeće ukida se ako mu QPK padne ispod onog kojeg je tablica propisala kao najniži dozvoljeni. Neukidanje takvih poduzeća je krivično djelo koje zastarjeva npr. tek nakon 25 godina.

Član 24.

U slučaju ukidanja poduzeća, zaposleni nemaju pravo ni na kakvu naknadu od strane poduzeća, vjerovnika ili institucije koja je dužna ukinuti poduzeće.

Napomena 4.

Na tablici nisu posebno naznačeni investitori, odnosno korisnici vlasničke funkcije, jer oni su ustvari samo druga vrsta managera - manageri koji ne upravljaju poduzećem, nego financijskim ili kakvim drugim oblikom kapitala. Razlikuju se po rangu, tj. hiherarhijskoj visini. Što je viši rang kojem pripadaju, to je viša cijena njihovog radnog sata.

Napomena 5.

Zakonodavac mora odrediti vrlo oštre kazne za slučajeve kršenja zakona, i to svakako kazne zatvorom, jer je to vrlo težak oblik kažnjavanja, kojeg se većina ljudi naročito plaši. Strogost u kažnjavanju je nužna zbog toga što se njome rizik, u slučaju kršenja zakona, čini stvarnim i velikim. Ako manager, s jedne strane, velikim dohotkom, ugledom, mogućnošću napredovanja itd., bude motiviran na što efikasnije i unosnije poslovanje, te ako s druge strane, mogućnošću oštrog kažnjavanja bude odvrćen od kršenja zakona ili njegovog izigravanja, može se očekivati da će se on truditi da stvarno razvija poduzeće kojim upravlja.

Dugačak rok zastare prekršaja služi istom cilju. Naime, ako netko bude znao da zbog prekršaja može odgovarati čak 25 godina nakon učinjenog prekršaja, nikako mu se neće isplatiti da krši zakon te da nemirno spava i strepi cijelih 25 godina. Dugačak rok zastare prekršaja ima, dakle, preventivno djelovanje - zadatak da potencijalne prekršitelje odvraća od činjenja prekršaja.

Moguće posljedice primjene ovog zakona

Sam zakon dovoljno jasno pokazuje da ne bi izazvao nikakve turbulencije i

revolucionarna previranja u društvu. Nakon stupanja na snagu, on bi, mirno i tiho, veličinu dohotka počeo usklađivati sa sposobnostima zaposlenih. Nesposobne bi također tiho i postepeno eliminirao, počinjući sa najnesposobnijima. Djelovao bi kao filter koji propušta samo ono što je vrijedno i sposobno, a odstranjuje, postepeno, ono što ne valja.

Jedna od posljedica, koje bi se u slučaju njegove primjene mogle očekivati, jest smanjenje broja promašenih investicija, i opći porast njihove unosnosti, pogotovo ako bi se investiranjem bavile specijalizirane, granske banke. Logično je, naime, očekivati da će stručnjaci za neku granu privrede bolje investirati u njoj nego nestručnjaci. Općenito govoreći, čini se da bi ovakav zakon upotrebu nacionalnog kapitala učinio racionalnijom, ekonomičnijom i produktivnijom.

Prije svega, može se očekivati porast radne discipline, porast produktivnosti rada, bolje korištenje strojnog parka i radnog vremena. To je očekivanje realno, zato jer će radnik, s jedne strane, biti motiviran na rad i racionalno ponašanje sigurnim povećanjem svog dohotka, a s druge strane, prijetnjom otkazom, u slučaju lošeg rada, nerada ili činjenja štete. »Čovjek - kaže A. Smith - najbolje radi onda kad ne žanje samo nagrade za dobar, nego i kazne za loš rad.« Produktivniji rad važan je faktor povećavanja QPK-a ka kojemu se teži.

Lucidniji čitatelj lako će uvidjeti da je prethodnim zakonima ustvari predstavljen način plaćanja rada kojeg je imao kapitalizam u svojim najboljim vremenima. To je bio stimulativan i motivirajući način plaćanja rada – bolji rad, bolja plaća. Ovaj zakon propisuje sličan način, ali je njegova velika prednost u tome što je standardiziran, tako da plaća određenog radnika više ne ovisi o volji ili samovolji živih vlasnika poduzeća. Upravo zbog te standardizacije rad bi bio pravednije plaćan, jer bi svi pojedinačni radovi koji bi imali **jednako visoku produktivnost (QPK)**, jednaku kvalifikaciju i jednako radno vrijeme, bili jednako plaćeni bez obzira na to u kojem bi poduzeću ljudi radili i kojom bi se vrstom djelatnosti bavili, jer bi svi oni dali približno jednak doprinos općem društvenom bogatstvu. Ovo je jako važno, ne samo zbog pravednosti u plaćanju rada, što ima više nego veliku važnost, nego i zbog toga što je za napredak društva i ostvarivanje njegovih ciljeva, a i ciljeva vrste presudno važno da rad bude što produktivniji. Pravdu i motivaciju shvatio sam kao neka od ključnih društvenih sredstava za podizanje produktivnosti ljudskog djelovanja i ostvarivanje napretka i ciljeva vrste.

Ovaj bi zakon, dakle, kako je gore već bilo rečeno, uz pravednost stimulirao prvenstveno povećavanje produktivnosti rada i poslovanja – podizanje QPK-a.

Odnos živog i umjetnog vlasnika

U zakonu je već rečeno da bi umjetni vlasnik imao vlast samo nad državnim i sličnim poduzećima. Ali, zar bi se neki posjednik tvornica protivio tome da kontrolu nad efikasnošću rada u svojim tvornicama i kontrolu nad radom managera, te kontrolu nad svrsishodnošću i stimulativnošću isplaćivanja dohodaka prepusti umjetnom vlasniku, pa da se, oslobođen gnjavaže, briga i straha koji dolaze sa te strane, može slobodno posvetiti smišljanju novih poslovnih poduhvata. Ili, zar neki privatni vlasnik koji je ostario i onemoćao ne bi htio imati nekog umjetnog pomagača koji bi mu obavljao velik dio poslova i koji bi vjerno čuvao njegove interese. Pretpostavimo, nadalje, da neki ostarjeli tvorničar koji nema nasljednika otkrije da će uskoro umrijeti. On voli svoje poduzeće i brine se o sudbini radnika koje zapošljava, pa bi želio biti siguran da će se ono dobro razvijati i nakon njegove smrti. Zar u tom slučaju neće biti najbolje da ga prepusti umjetnom vlasniku?

Gore navedeni primjeri nesumnjivo pokazuju da bi umjetni vlasnik mogao

funkcionirati i kao pomoćnik živih vlasnika, koji bi im obavljao rutinske poslove, tako da bi oni mogli bolje iskoristivati svoje poduzetničke sposobnosti. Umjetni vlasnik zapravo i ne može raditi nikakve poslove koji nisu rutinirani ili standardizirani, ili se pak ne mogu standardizirati i automatizirati. Umjetni vlasnik nije kreativan. Ali on se, bolje od živih vlasnika, može koristiti managerovom kreativnošću. Pored toga, manager ga ne može varati, kao što često vara žive vlasnike.

Uzimajući umjetnog vlasnika za partnera, bilo bi poželjno da živi privatni vlasnik precizira način određivanja visine svog dohotka (dohotka od vlasništva nad kapitalom). Možda bi bilo dobro da se vlasnikov dohodak određuje po formuli:

$$\text{dohodak} = \frac{\text{netto profit} \times \text{QPK}}{100}$$

Ovim načinom određivanja svog dohotka vlasnik bi bio stimuliran da - radi povećavanja svog dohotka - i uvećava svoj kapital i usavršava ga. Dohodak od vlasništva nad kapitalom mogao bi se tada smatrati kamatom, rentom ili nagradom za uvećavanje i usavršavanje kapitala. A ako bi vlasnik radio u svom poduzeću kao manager, onda bi mu, naravno, pripadala još i plaća čija bi se visina određivala onom tablicom.

Iz onog što je rečeno, jasno se vidi da bi umjeni privatni vlasnik spriječio grabež u procesu privatizacije, te da se privatizacija ne bi trebala odvijati navrat-nanos, jer bi manager koji upravlja poduzećem - dok se ne nađe živi vlasnik - račune o svom poslovanju morao polagati pred umjetnim vlasnikom. Umjetni vlasnik pogodan je pravni subjekt za sve zemlje u tzv. tranziciji. Toliko, ukratko o umjetnom vlasniku i reprivatizaciji.

Ima još jedna vrlo važna stvar. Velika većina naših poduzeća, a i poduzeća u drugim tranzicijskim zemljama, posluje na rubu rentabilnosti. Osim što stvaraju plaću za radnike, ona vlasnicima donose vrlo mršav ili nikakav profit. Iz straha za osobnu socijalnu sigurnost i egzistenciju, koju bi mogli ugroziti mogući gubitci, vlasnici zatvaraju takva poduzeća, a radnici moraju na ulicu. Umjetnom privatnom vlasniku ne treba nužno profit, ako nadležni državni organ (u kriznim vremenima) snizi najniži dozvoljeni QPK na 1, pa on može takva poduzeća održati u pogonu i zadržati radnike, a dobrim upravljanjem i uz pomoć sreće popraviti stanje u poduzeću (QPK) i tako povećati i dohotke zaposlenih, i osigurati im daljnju budućnost.

NACRT ZAKONA O KONTROLI EFIKASNOSTI VLASTI

prethodno obrazloženje zakona

Nema društva koje bi moglo opstati bez administracije, odnosno upravnog aparata, jer administracija je stožer ili "nervni sistem" razvijenog društva. To su već odavno ustanovili Durkheim, Spencer, Comte, Hegel, Weber i drugi sociolozi i mislioci.

No, s druge strane, treba istaknuti da nema niti takvog društva koje bi moglo opstati kad ga počne pljačkati njegova vlastita administracija, a ne može se stvoriti niti toliko visoko razvijena proizvodna tehnologija koja bi mogla zajaziti apetite prekomjerno nabujale i otuđene administracije.

Baš je administracija pokopala mnoge velike civilizacije prošlosti. Malom je broju lucidnih i dalekovidnih pripadnika tih civilizacija bilo sasvim jasno da ih uništava vlastita

administracija, ali nisu znali **način, kako** da ju zauzdaju i prinude na to da bude produktivan element društva, pa su isto kao i mnogi današnji ljudi, s razdirućim osjećajem nemoći, morali gledati opće propadanje.

Takav, tragičan završetak mogao bi se dogoditi i današnjoj, svjetskoj civilizaciji. Visoko razvijena tehnologija nije nikakva garancija civiliziranog opstanka. Dapače, to može biti i podlogom neviđenog barbarstva i uzrokom velike bijede.

Evo jednog paradoksalnog primjera iz suvremenog svijeta.

Tehnološki najrazvijenija i najbogatija zemlja na svijetu, USA, razvila je u sebi, pored ostalog i detonator vlastite propasti, kojeg ekonomisti zovu **unutrašnjim državnim dugom**. On se sada primiče brojcima od trideset tisuća milijardi dolara. Toliko su, naime, današnji, živeći Amerikanci dužni svojim potomcima, i to je dug kojeg im ni sam Bog ne može otpisati ili oprostiti. Ovaj dug napravila je američka administracija - pomoću inflacije, deficitarnog financiranja državnog budžeta i sličnih metoda.

Naročito nezgodna osobina ovog duga jest to što se novac koji je tim postupcima posuđen od budućnosti, tj. od budućih generacija ne može vratiti pravim vlasnicima ili korisnicima. Zbog toga danas u USA ima cca 16 milijuna nezaposlenih i cca 12 milijuna beskućnika. Ovi su siromasi, naime, postali takvima zato što im njihovi preci nisu vratili novac, koji su već odavno, posredstvom spomenutih administrativnih postupaka, "posudili" od njih. No to je tek stidljivi početak pokazivanja posljedica unutrašnjeg duga što ga je napravila administracija - zato jer voli lagodno živjeti na račun budućnosti. Ovo je problem međugeneracijskih ekonomskih odnosa, ali o tome više u **Sumi ekonomije**.

Sličan proces i slična sudbina uskoro čeka i EU i druga administrativna carstva, ukoliko u vlastite temelje ne ugrade neki ovakav zakon. U knjizi "**Apokalipsa**" pokazao sam da nije nimalo presmiono tvrditi da se bez nekog takvog zakona neće moći održati niti nekakva "normalna", tj. zdrava ili produktivna civilna civilizacija na ovom planetu.

No mi smo u govornim dubljama nego Ameri, Evropljani ili Japanci i ne možemo se brinuti o njima. Moramo spašavati sebe. Pored toga imamo i administraciju koja je daleko bezočnija, sebičnija i pokvarenija, ne samo od Američke, nego možda i od svih drugih. Toliko o tome.

Ovdje sam, opet u formi zakona, pokušao predstaviti instrument obuzdavanja administracije, ili vlasti, ako već hoćete, jer administracija je onaj sloj ili dio naroda ili društva koji ima moć -vlast.

I DIO

Član 1.

Članovi vlade, županijske ili lokalne (općinske) uprave, tj. sve osobe koje obavljaju upravne funkcije, odnosno vladaju na temelju zakona, u institucijama državne, odnosno, društvene vlasti, biraju se putem slobodnih demokratskih izbora.

Član 2.

Osobe koje putem slobodnih demokratskih izbora dobiju vlast u nekoj administrativnoj jedinici (općini, republici ili saveznoj državi) imaju isključivo pravo odlučivanja o organizaciji upravljanja tom administrativnom jedinicom, poslovanju, te primanju i otpuštanju službenika itd.

Član 3.

Mjerilo kompetentnosti za obavljanje administrativne djelatnosti, odnosno vršenje vlasti, mjerilo kojim se ujedno određuje granica legitimnosti vlasti osoba i timova koji su

putem izbora došli na vlast, jest visina kvocijenta efikasnosti administrativne djelatnosti - QEAD-a.

Član 4.

QEAD se dobije tako da se ukupna ušteđevina građana zbroji s ukupnim profitom kojeg stvaraju poduzeća na teritoriju na kojem važi neka vlast, i podijeli s troškovima funkcioniranja administracije, odnosno vlasti ili upravnog aparata koji vlada tim teritorijem.

$$\text{QEAD} = \frac{\text{ukupna ušteđevina građana} + \text{ukupni profit}}{\text{troškovi funkcioniranja administracije}}$$

Obrazloženje

Ovaj zakon sačinjen je na osnovu pretpostavke da se opća ljudska proizvodnja dijeli na dvije velike grane: proizvodnju materijalnih dobara i proizvodnju humanog života, koju sam u ekonomskim radovima nazivao »proizvodnjom radne snage«. Ona prva odvija se u tvorničkim pogonima, a ova druga u domaćinstvima. Materijalna dobra proizvode se kroz potrošnju radne snage, a radna se snaga proizvodi potrošnjom materijalnih dobara. Obje ove vrste proizvodnje odbacuju višak vrijednosti. Onaj višak koji se ostvari u tvorničkim pogonima zove se profit, a onaj koji nastaje u domaćinstvima (višak dohotka nad troškovima života, koji su zapravo troškovi proizvodnje radne snage) obiteljska ušteđevina - »ukupna ušteđevina građana«. Obje ove vrste "viška vrijednosti" su osnovne komponente BNP- a - brutto-nacionalnog-dohotka ili proizvoda.

QEAD - kvocijent efikasnosti administrativne djelatnosti je brojka koja pokazuje kolikog dohotka stvaranje omogućuje administracija produktivnim društvenim subjektima za svaku novčanu jedinicu koja se troši na njeno održavanje i funkcioniranje. QEAD se može shvatiti i kao index koji pokazuje kolika je stopa proizvodnje nacionalnog dohotka.

Član 5.

Osobe koje su na vlast došle putem legalnih demokratskih izbora imaju neosporivo pravo na vršenje vlasti, u skladu sa zakonom, sve dok visina QEAD-a nije manja od npr. 2. Ako visina QEAD-a padne ispod te razine, vlade ili osobe koje su odgovorne za taj pad visine QEAD-a, dužne su automatski dati ostavku na svoje položaje.

Član 6.

Svako produžavanje mandata, nakon što je visina QEAD-a pala ispod najniže dozvoljene razine (npr. 2) smatra se krivičnim djelom uzurpacije vlasti, koje će se kazniti zatvorom, a zastarjeva tek nakon npr. 25 godina.

Član 7.

Prikriivanje istinitih i davanje neistinitih podataka o visini QEAD-a smatra se krivičnim djelom obmane, koje će se kazniti zatvorom, te koje zastarjeva tek nakon npr. 25 godina.

Član 8.

Dohodak osoba zaposlenih u državnoj administraciji određuje se na osnovu cjenika

radnih sati, kojeg u obliku slijedeće tablice ispostavlja nadležni državni organ.

Vrijednosti na tablici i njihovi odnosi samo su pojednostavljeni primjer. Vidi tablicu. 2.

Tablica 2

Q E A D	CIJENE RADNIH SATI RAZLIČITIH KVALIFIKACIJA I HIJERARHIJSKE VISINE U S																	
	KOMUNA						REGIJA						DRŽAVA					
	N K V	KV	V K V	MN1	MN2	MN3	NKV	KV	VKV	MN1	MN2	MN3	NKV	KV	V K V	MN1	MN2	MN3
1	1,0	1,3	1,7	3,7	4,8	6,2	1,0	1,3	1,7	4,8	6,2	8,0	1,0	1,3	1,7	6,2	8,0	10,4
2	1,3	1,7	2,2	4,8	6,2	8,0	1,3	1,7	2,2	6,2	8,0	10,4	1,3	1,7	2,2	8,0	10,4	13,5
3	1,7	2,2	2,9	6,2	8,0	10,4	1,7	2,2	2,9	8,0	10,4	13,5	1,7	2,2	2,9	10,4	13,5	17,0
4	2,2	2,9	3,7	8,0	10,4	13,5	2,2	2,9	3,7	10,4	13,5	17,0	2,2	2,9	3,7	13,5	17,0	22,7
5	2,9	3,7	4,8	10,4	13,5	17,0	2,9	3,7	4,8	13,5	17,0	22,7	2,9	3,7	4,8	17,0	22,7	29,5
6	3,7	4,8	6,2	13,5	17,0	22,7	3,7	4,8	6,2	17,0	22,7	29,5	3,7	4,8	6,2	22,7	29,5	38,3
7	4,8	6,2	8,0	17,0	22,7	29,5	4,8	6,2	8,0	22,7	29,5	38,3	4,8	6,2	8,0	29,5	38,3	49,2
8	6,2	8,0	10,4	22,7	29,5	38,3	6,2	8,0	10,4	29,5	38,3	49,2	6,2	8,0	10,4	38,3	49,2	64,6
9	8,0	10,4	13,5	29,5	38,3	49,2	8,0	10,4	13,5	38,3	49,2	64,6	8,0	10,4	13,5	49,2	64,6	83,9
10	10,4	13,5	17,0	38,3	49,2	64,6	10,4	13,5	17,0	49,2	64,6	83,9	10,4	13,5	17,0	64,6	83,9	109,

Kratice NKV, KV i VKV označavaju stupanj kvalificiranosti, a MN 1, MN 2 i MN 3 označavaju managerovu hijerarhijsku visinu.

Član 9

Cijena radnog sata osobe zaposlene u administraciji ovisi o kvalifikaciji ili rangu zaposlene osobe, te o visini QEAD-a koji je postignut u administrativnoj jedinici u kojoj je ta osoba zaposlena, a ukupni sedmični, mjesečni, ili godišnji dohodak ovisi o cijeni radnog sata, broju odrađenih radnih sati i efikasnosti njenog osobnog rada.

Član 10.

Povećavanje ili smanjivanje cijene radnog sata u pojedinoj administrativnoj jedinici dozvoljeno je isključivo na osnovu prethodno povećanog ili smanjenog QEAD-a, odnosno na osnovu povećane ili smanjene efikasnosti. Svako drukčije povećavanje ili smanjivanje cijene radnog sata je krivično djelo.

Član 11.

Svaka administrativna jedinica dužna je na kraju obračunskog razdoblja javno iskazati troškove svog funkcioniranja, kao i visinu, QEAD-a. Također je dužna pokazati da li je sav živi rad kojeg je zapošljavala platila točno toliko koliko propisuje tablica.

Član 12.

Za zapošljavanje u administrativnoj službi, onih osoba koje se ne zapošljavaju na osnovu izbora, nego na osnovu proste potražnje za radnom snagom, potrebna je suglasnost obiju stranki - vršioca vlasti (managera) i (budućeg) službenika - a za raskidanje radnog odnosa dovoljna je odluka samo jedne stranke; ili poslodavca (vršioca vlasti - managera), ili službenika.

Posljedice primjene ovog zakona

Visina QEAD-a ovisi o tome koliko su efikasne one dvije vrste proizvodnje (proizvodnja radne snage i proizvodnja raznih roba, usluga etc.), jer o njihovoj efikasnosti ovisi veličina brojnika one formule (ukupna ušteda + ukupni profit), a što je veći taj brojnik veći je i QEAD.

Budući da je glavni interes administracije što veći QEAD, administracija će nesumnjivo stalno htjeti biti na usluzi onim dvjema vrstama proizvodnje i donositi će takve propise koji će im omogućiti što veću profitabilnost.

Općenito govoreći, ako bi dužina mandata administracije, njena moć i ugled ovisili o visini QEAD-a, onda bi ona uvijek nastojala smanjiti troškove svog funkcioniranja (koje namiruje porezima, prirezima, carinama itd.) do one granice, nakon koje bi svako daljnje snižavanje troškova smanjivalo njenu efikasnost. Posljedica te težnje za smanjivanjem troškova vlastitog funkcioniranja bilo bi permanentno pojavljivanje novih rješenja, racionalizacija i inovacija koje bi sve više snižavale granične troškove funkcioniranja administracije. Time bi se konačno i administracija, iz društvenog subjekta koji troši nacionalni dohodak, pretvorila u subjekta koji sudjeluje u njegovom stvaranju. Naime, kad se administracija svede na najmanju moguću mjeru (pod uvjetom da ostane efikasna), onda izdaci za njeno funkcioniranje društvu donose korist, dobit.

Ovisnost o visini QEAD-a prinudila bi administraciju da se ograniči samo na bavljenje onim djelatnostima koje mu povećavaju visinu. Bavljenje ostalim djelatnostima ne bi joj se isplatilo, niti bi ona mogla imati interesa za njih. Administracija bi se, dakle, koncentrirala isključivo na ekonomsku politiku i što funkcionalnije uređivanje društva. To bi, s jedne strane, omogućilo veću specijaliziranost i stručnost administracije, pa stoga i veću efikasnost, a s druge strane, to bi dalo više slobode ostalim ne-privrednim subjektima u društvu.

Osvrt na osvrt

Česta reakcija na ove zakone bila je **žalba**: Da ćemo - ako se oni usvoje - morati nešto raditi. To je sasvim točno. A ako se i ti plašiš toga, mogu ti reći da ćeš raditi čak manje nego sada, a živjeti ćeš puno bolje, mirnije i sigurnije. U državi u kojoj najveći broj njenih građana radi neki koristan posao, ima svega u obilju, sve je jeftino i ne živi se teško i nesigurno.

Ovo, naravno, nisu svi zakoni koji su potrebni nekom društvu, nego samo oni temeljni, na osnovu kojih se društvo organizira, i o kojima ovisi hoće li ono biti bogato ili siromašno. Eto, toliko.

Da li su ovi zakoni nekakva utopistička tvorevina i tko može biti zainteresiran za njihovu primjenu?

Da li je neki ovakav projekt istinski svrsishodno sredstvo za razvoj društva ili puka utopija, može se vidjeti iz toga koliko bi subjekata u društvu moglo imati interesa za njegovo etabliranje.

Za etabliranje onog prvog zakona, **Zakona o kontroli efikasnosti rada menagera** najviše bi mogla biti zainteresirana državna administracija, jer ona bi njime dobila puno izdašniji i pouzdaniji izvor prihoda za vlastito izdržavanje, i to takav izvor o kojem bi morala puno manje brinuti nego o ovome što postoji sada. Stoga neće biti nikakvo čudo

ako se ona bude intezivno trudila oko etabliranja tog zakona. Uostalom, već sam ukazao na to da je ona, u Zapadnim društvima, već poslije Drugog svjetskog rata, pristupila izradi nečeg vrlo sličnog.

Zbog stalne kontrole efikasnosti i ekonomičnosti poslovanja, pravednog plaćanja rada i sigurnosti zaposlenja, za taj zakon bili bi zainteresirani gotovo svi zaposleni, osim stanovitog broja managera, jer on gotovo svu odgovornost za poslovanje poduzeća stavlja na njihova leđa. No ako bi kriteriji efikasnosti bili umjereni, kao što bi stvarno i trebali biti, onda bi on pružao sigurnost i velikoj većini managera, a bio bi neprihvatljiv tek za jedan manji dio njih - za one koji svoju karijeru grade na tome što vrlo spretno, lijepim izgovorima i frazama prikrivaju slabe rezultate i one koji bi se osjećali nesposobnima da zadovolje i te, umjerene kriterije.

Pored ovoga, manageri bi više preferirali ovaj zakon, tj. umjetnog vlasnika, nego živoga, jer on ne može biti uvredljiv, bezobrazan, nervozan, nepouzdan ili prevrtljiv u svojim zahtjevima, što je vrlo čest slučaj sa živim vlasnicima.

Što se tiče zainteresiranih za primjenu drugog zakona, **Zakona o kontroli efikasnosti vlasti**, stvar je malo škakljivija.

Onome ko pažljivo pročita ovu raspravu biti će sasvim jasno da je već i današnjem društvu potreban neki zakon koji bi omogućio pouzdanu kontrolu vlasti i tako osigurao produktivno funkcioniranje društva i, u krajnjoj liniji, normalan razvoj civilizacije. Ali to uvjerenje, u politici, znači vrlo malo, pa makar ga dijelio i vrlo velik broj ljudi, jer to uvjerenje neće automatski rezultirati i etabliranjem tog zakona. Njegovo etabliranje ovisi o tome da li u društvu postoje, ili bi se mogle izdiferencirati i formirati dovoljno velike **interesne grupe**, tj. takve skupine ljudi kojima bi bilo u **neposrednom** interesu da se on primjeni. Ovdje ćemo ogleđati postoje li takve grupe, odnosno: da li se one mogu formirati.

To možemo vidjeti iz ove formule :

$$\frac{\text{ukupne uštedevine} + \text{ukupni profiti}}{\text{troškovi funkcioniranja administracije}} = \text{Q E A D}$$

Brojnik formule ukazuje na dvije velike grupe. Faktor “ukupne uštedevine” reprezentira **potrošače**, grupirane u obitelji, a i one izvan nje, a ukupni profiti“ sve **vlasnike** kapitala i sve **zaposlene** (izvan administracije). Faktor “troškovi funkcioniranja administracije” reprezentira sve **zaposlene u administraciji**.

Za primjenu zakona zalagali bi se vlasnici kapitala, poduzetnici i gotovo svi zaposleni koje predstavlja faktor “ukupni profiti” i to zbog toga što bi povećao njihove dohotke, smanjio poreze i ostale takse, a i zato što bi se, na razini cijelog društva rad pravednije plaćao, a samo zaposlenje bilo bi sigurnije.

Među zainteresirane spadaju i “ukupne uštedevine”, tj. potrošači: žene koje vode domaćinstva zaposlenici i umirovljenici, te nezaposleno stanovništvo. Oni bi bili zainteresirani zbog toga što bi taj zakon pogodio povećavanju uštedevine i životnog standarda općenito, i to prvenstveno snižavanjem troškova održavanja života, tj. putem snižavanja cijena namirnica i svega ostalog bez čega se ne može živjeti.

Posebna grupa zainteresiranih bili bi znanstvenici svih profila, jer bi primjena onog zakona znatno povećala njihov dohodak i društveni ugled. Ova grupa ne bi dala velik broj glasova za primjenu zakona, ali ona je vrlo utjecajna, pa bi znatan broj ljudi, zbog njihovog snažnog utjecaja glasao za njegovu primjenu.

Protiv primjene zakona glasali bi gotovo svi oni koje predstavlja nazivnik, “troškovi

funkcioniranja administracije”, i to zbog straha da bi zakon utjecao na smanjenje njihovog dohotka i na povećanje efikasnosti rada. No ovaj strah ne mora nužno biti opravdan, jer bi primjena našeg zakona, iako bi, u početku vjerojatno smanjila dohodak zaposlenih u administraciji, ipak povećala njen ugled i društvenu moć, a kasnije, sasvim sigurno i dohotke administratora. **No ovo bi mogli shvatiti samo oni lucidniji i obrazovaniji pripadnici administracije, tako da bi vrlo rijetki iz tog tabora glasali za primjenu zakona.**

Prethodna kratka analiza pokazuje da je ona interesna grupa koja bi glasala za primjenu ovog, drugog zakona ipak dovoljno velika da bi mogla odnijeti pobjedu na izborima ili nekakvom referendumu i čini se da je problem samo u tome što nedostaju ljudi koji bi širu javnost upoznali sa samim zakonom i njegovim prednostima pred postojećima, i, naravno, u otporu administracije koja bi najradije da takvog zakona uopće nema, i koja će, zbog svoje nepromišljenosti vjerojatno učiniti sve što je potrebno da on ostane nepoznat. To je pokazala i dosadašnja politička praksa, tj. dosadašnji odnos političara i državne administracije prema ovom zakonu.

Mislim da je upravo to ono što će uspješno sprečavati etabliranje nekog ovakvog zakona, sve dok širi slojevi administracije ne počnu shvaćati da on može ojačati njen društveni položaj. Ne postoji, naime, niti će ikada postojati takva sila koja bi administraciji mogla **nametnuti** neki takav zakon. Stoga njegovo etabliranje ovisi o tome koliko će se ona brzo prosvjeđivati.

Naknadno ćemo pokazati da bi, paradoksalno, Zakon o kontroli efikasnosti vlasti ustvari najviše pogodovao upravo administraciji.

Toliko o utopističnosti i realističnosti, odnosno stvarnoj svrsishodnosti ovog projekta. To smo bili dužni trezvenosti, poštenju i istini.

Razvoj civilizacije

Civilizacija potiče iz **ontogeničke** sposobnosti ljudske vrste – sposobnosti stvaranja umjetnog **bića**. Ostale žive vrste mogu stvoriti razne **stvari**: mreže, saća, gnijezda, brane itd. Jedino ljudska vrsta može stvoriti umjetno **biće** – nešto **bićevito**.

Već sam rekao da nisam jedini pisac koji identificira umjetno biće, kapital i civilizaciju.

Antropolozi obično smatraju da na Zemlji postoji nekoliko autohtonih civilizacija, ili tzv. "civilizacijskih krugova". Ja sam, međutim, u prethodnim knjigama, dobrim argumentima, kako vjerujem, potvrdio Hegelovu tvrdnju da se na Zemlji zbivao samo jedan povijesni proces (koji je počeo na Istoku, a završio na Zapadu) pa, prema tome, postoji i samo jedna civilizacija, a to je cjelokupna ljudska ili svjetska civilizacija - civilizacija ljudske vrste. Drugačije ne može ni biti ako je ta civilizacija zapravo jedno umjetno biće.

Ona je, međutim, prošla kroz tri velike etape, odnosno tri razvojna stupnja. **Ostaci** prethodnih stupnjeva razvoja, na specifično prilagođen način, postoje još i danas. Oni se međusobno toliko razlikuju, da, na prvi pogled doista **izgledaju** kao nekakve autohtone civilizacije.

Stupnjeve razvoja civilizacije odredila je opća zakonomjernost razvoja - dijalektika. Ja ih razlikujem po načinu na koji je ljudska vrsta održavala svoj život. To su:

1. Teza, Neolit,

2. Antiteza, Antika, i

3. Sinteza, Zapad, a sada počinje ulaziti u

4. četvrti stupanj, Epitezu kojeg, u nedostatku nekog boljeg termina najčešće nazivam **Antropotehnoškom civilizacijom**, ili antropotehnoškim univerzumom. Evo

nekoliko riječi o svakoj od njih.

1. Teza

U **Neolitskoj** civilizaciji, sam čovjek nije proizvodio ništa, nego je živio od "rada" prirode i njenih plodova. To je bila potrošačka civilizacija u najpotpunijem smislu te riječi.

2. Antiteza

Antika je razdoblje u kojem ljudska vrsta više ne živi od "rada" prirode, nego od svog vlastitog rada, i dijeli se na robove i gospodare. Robovi obavljaju fizički, a gospodari umni dio ukupnog posla potrebnog za održanje života vrste.

3. Sinteza

U **Zapadnoj** civilizaciji, koja je **sinteza** ili rezultat cijelog povijesnog razvoja, čovjek stvara, odnosno dovršava stvaranje **umjetnog bića**. Ono radi, a čovjek troši proizvode njegovog rada.

Dovršenjem procesa stvaranja umjetnog bića ostvaren je **cilj povijesti**, a sama povijest privedena je kraju. No, kraj povijesti nije: niti kraj vremena, niti konac postojanja svijeta, a niti ozbiljenje očekivanog spasa. Uspješnim dovršenjem povijesti, tj. stvaranjem umjetnog bića, stvoreno je tek neophodno **sredstvo spasa**, kako bi rekli stari, ili pak orudje samooslobodjenja Svjetskog duha, kako bi rekao Hegel. Ja ga sam nazivam sredstvom za ostvarivanje metabioloških i transhistorijskih ili metahistorijskih **ciljeva vrste**. Ovi se ciljevi, po mom mišljenju, mogu ostvariti isključivo nekakvim sredstvom koje je **bićevito, autopoietično**. Govoreći hegelijanskom terminologijom i iz razine njegove filozofije, **sinteza** povijesnog razvoja nije samooslobodjenje Svjetskog duha, nego tek dovršenje **orudja** ili **sredstva** njegovog samooslobodjenja.

4. Epiteza

U ovoj, četvrtoj, **postpovijesnoj** etapi, koja već polako otpočinje, a koju, kako sam već rekao, najčešće nazivam **Antropotehnoškom, civilizacijom ili antropotehničkim univrezumom**, umjesto **revolutivnog** razvijanja, tj. **stvaranja** umjetnog bića, prevladavati će njegovo **korištenje ili upotreba** kao neophodnog, **bićevitog** oruđa za ostvarivanje onih ključnih ili vitalnih ciljeva vrste. To će dovesti do njegovog daljnjeg, **evolutivnog** samorazvoja, Ali ovdje ne možemo o tim stvarima. Prelazimo na nešto što nam je važnije.

Razvoj društva

Vjerojatno vam je poznato da su osnivači sociologije društvo definirali kao organizam, supreorganizam ili megaorganizam. To je shvaćanje vrlo blisko istini, jer je unutrašnja struktura društva veoma slična funkcionalnoj strukturi visokorazvijenog živog organizma. Ali ovakvo shvaćanje društva ima jedan veliki nedostatak.:

Organizam je **prirodni**, živi, biološki entitet, a društvo je **umjetna**, ne-živa tvorevina.

U prethodnim knjigama već sam rekao da je društvo jedan od temeljnih elemenata umjetnog bića (njegova duša, kičma ili kostur) i da je ono ustvari **umjetni organizam** koji ga nosi.

Razlike umjetnog, spram živog, prirodnog organizma mogle bi se, ukratko izraziti na sljedeći način:

Živi organizam temelji se na prirodnim, biološkim zakonima, a umjetni, na zakonima koji su direktna antiteza prirodnim - na zakonima samoodržavanja i samoozbiljavanja sebe-svjесnog duha.

Živi organizam je i **sredstvo i cilj** vlastitog opstanka, a umjetni, **samo sredstvo** ostvarivanja nekih ciljeva izvan njega.

Živi organizam opstaje rukovodeći se **instinktom**, a umjetni - **politikom**.

Ključni dijelovi živog organizma - organi koji njime upravljaju - i sami su živi. Kod umjetnog, ovi su organi neživi. Umjetne su naravi i duhovnog porijekla. To su: zakoni, običaji, moral, institucije itd. Jedini živi element umjetnog organizma su ljudske individue.

Društvo se nikako ne bi smjelo poistovjetiti sa vrstom.

I društvo i vrsta su kolektivni entiteti. Razlikuju se, međutim, u tome što se vrsta sastoji od **biološki i funkcionalno istovrsnih** individua, koje žive na okupu, u grupi, i to prvenstveno radi razmnožavanja i čuvanja potomstva, dok se društvo sastoji od **biološki istovrsnih, ali funkcionalno različitih** individua ili grupa. **Funkcionalne** razlike među njima, kao što je već poznato, nastale su kroz podjelu rada. Pripadnici društva nisu naprosto okupljeni u neku mehaničku skupinu, grupu, kao pripadnici vrste, nego su **funkcionalno** povezani jedan s drugim. (Durkheim)

Za razliku od ostalih, poznatih živih vrsta, ljudska je vrsta, kako smo već rekli, **ontogenična** – sposobna stvoriti umjetno biće – ali je također i **politogenična** – sposobna da stvori **društvo**, tj. da se transformira u društvo. Vrsta se transformira u društvo onda kad se **instinkt**, kao osnova opstanka, zamijeni **politikom**.

Cilj vrste, ili jednog njenog dijela, grupe, je goli biološki opstanak, a cilj društva je nešto nad-biološko, i nad-povijesno - sloboda, ili "spas", ili pak nešto što je slično tome, ali nam ni danas nije sasvim jasno što je to zapravo.

Već je Aristotel ustvrdio da država nastaje radi toga da bi svojim pripadnicima olakšala život. **To važi i za društvo**. Treba, međutim, dodati da je **ključni** razlog nastajanja društva to da posluži kao **političko ili organizacijsko** sredstvo za ostvarivanje onih nad-bioloških i nad-povijesnih ciljeva ljudske vrste. Historijski razvoj društva nije ništa drugo do proces kroz kojeg ga ljudi pokušavaju učiniti dovoljno svrsishodnim za ostvarivanje tih ciljeva.

Neposredni temelj samoga društva su oni **funkcionalni ili svrsishodni odnosi** među individuama, grupama, slojevima itd. Ovi se **odnosi** uspostavljaju i održavaju pomoću zakona, običaja, institucija itd. Postoje dvije vrste tih odnosa. Prvi su neposredni interpersonalni odnosi, a oni drugi, koji su za nas važniji, posredovani su vlasništvom. **O svrsishodnosti ovih drugih najviše ovisi to da li će neko društvo biti perspektivno, pravedno, bogato, dugovječno itd.**

Posao otkrivanja novih sve svrsishodnijih **odnosa** ove druge vrste jest zadatak politike i političara. Otkrivanjem takvih odnosa i nagovaranjem ljudi da stupe u njih, oni postupno usavršavaju ljudsko društvo - **umjetni organizam**. U "Uvodu u politologiju" politiku sam definirao **kao nijemu volju umjetnog organizma**. Političari su ljudi koji tu njegovu, **nijemu volju** mogu dovesti do jasne riječi i ostvariti njegovu unutrašnju težnju ka razvoju. Samu političku **djelatnost**, pak, definirao sam kao **sposobnost stvaranja, i održavanja novih, ali i ukidanja dotrajalih, nefunkcionalnih oblika i institucija umjetnog organizma**.

Ključno pitanje i problem u ovom, političkom poslu jest:

Kako individue, grupe ili slojeve dovesti u **odnos takve ovisnosti o vlasništvu** u kojem će im život ovisiti o tome koliko se uspješno **brinu** o njemu, jer se specifično ljudski život temelji upravo na **brizi** o vlasništvu. Čovjek je, između ostalog i sebe-zbrinjavajuće biće.

Najbolji i najsvrsishodniji odnosi su oni koji ljude najviše **motiviraju** da se **brinu** o njemu. Prvo veliko i temeljno otkriće na tom području, području politike bilo je otkriće **privatno-vlasničkog odnosa**. Po njemu, osoba koja se uspješno brine o svom vlasništvu biva nagrađena dobrim životom, a osoba koja se ne brine o njemu, kažnjena siromaštvom, ili propašću. Već sam na više mjesta rekao da je uvođenje **privatno-vlasničkog** odnosa bilo

uvodenje pravde u ovaj svijet.

Jednako važno ili možda još važnije bilo je i slijedeće otkriće:

Kako neke individue, ili grupe dovesti u takav odnos s vlasništvom kroz kojeg će **svoje** interese ostvarivati čineći neka dobra drugim članovima društva, tj. zadovoljavajući neke od njihovih potreba. To je **CONDITIO SINE QUA NON** svake društvenosti, a i napretka i bogatstva.

Napredak u razvoju društva sastojao se u otkrivanju odnosa koji su, na sve rafiniraniji i bezbolniji način, sve više motivirali ljude na to da se brinu o vlasništvu, ali i u tome da se što veći broj temeljnih društvenih klasa odnosno temeljnih društvenih subjekata, uvlačio u motivacijski odnos prema vlasništvu i tako ih činio produktivnima.

Ali, zašto je taj **motivacijski** odnos toliko važan?

Stvar je u slijedećem: Ako netko radi isključivo na osnovu zapovijedi ili prisile, onda on ne radi za sebe i svoju dobrobit, nego za onoga ko mu zapovijeda. No, ako netko biva dobro i pravedno nagrađen za posao koji radi, onda će on biti **motiviran** da radi što bolje, jer, bivajući pravedno nagrađivan, on radi za sebe i svoju dobrobit čak i onda kad obavlja posao koji mu daje nekakav poslodavac s kojim on može biti i u neprijateljskim, ili antagonističkim odnosima, u kakvima su bili, npr. oni Marxovi “radnici i kapitalisti”. Gotovo je suvišno napominjati da će onaj ko radi za sebe i svoju dobrobit raditi bolje i više nego netko tko je prisiljen da radi i muči se za tuđe dobro.

Evo jednog kratkog prikaza razvoja ljudskog društva kojeg sam koristio u “Apokalipsi” i u “Uvodu u politologiju”

Razvoj se odvija kroz četiri etape ili ona četiri dijalektička razvojna stupnja. To su:

1. Teza - neolitska zajednica

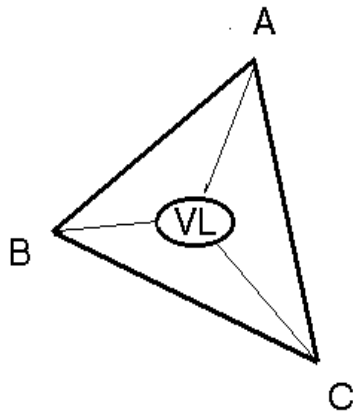
2. Antiteza - robovlasništvo

3. Sinteza - građansko društvo

i ... **4. Epiteza** - buduće logokratsko društvo ?

Ove **stupnjeve razvoja društva**, sociolozi i antropolozi pogrešno nazivaju globalnim društvima.

Radi što veće jasnoće i kratkoće, društvo ćemo predstaviti pomoću jednog trokuta čiji vrhovi: **A**, **B**, **C** predstavljaju ključne društvene subjekte. Vrh **A** predstavlja subjekta koji upravlja društvom - vladara, vlast ili administraciju, vrh **B** predstavlja vlasnika, a vrh **C** onog subjekta koji radi, argatuje ili rinta. Krug u sredini trokuta, **VL**, predstavlja vlasništvo, opću imovinu društva.

1 Neolitska zajednica. Njeno **-zajedničko** - vlasništvo, **VL** je priroda, plodni prirodni okoliš. Budući da nitko ne može utjecati na povećanje ili smanjenje njene plodnosti, nitko ne mora niti brinuti o njoj. Opstanak neolitske zajednice temelji se na sposobnosti prirode da se sama brine o sebi, a svojim nusproduktima održava u životu i ljude i životinje. Društveni subjekti: **A, B,** i **C** nisu strogo ni jasno razlučeni jedan od drugog.

2 Robovlasništvo. Nastaje kroz dugotrajnu revoluciju, koja zajedničko vlasništvo pretvara u privatno. U robovlasničkom društvu, samo je subjekt **B**, robovlasnik **motiviran** na brigu o vlasništvu i rad. Subjekt **C**, rob nije motiviran, nego **prisiljen**, a subjekt **A**, vladar nije ni motiviran ni prisiljen.

3 Građansko, demokratsko društvo. U krug motiviranih uvuklo je i subjekta **C**, radnika, i to, između ostalog i tako što mu je dalo političku slobodu i učinilo privatnim vlasnikom njegove radne snage. **Subjekt A, vlast, odnosno administracija ostala je izvan kruga motiviranih.**

To je jedan od ključnih problema postojećeg privatnog vlasništva, takoreći njegova smrtna bolest. Ključni subjekt u društvu uopće se ne brine o tome što će biti s imovinom društva. Jedina mu je briga izbjegavanje te brige. O nekim drugim nedostacima postojećeg privatnog vlasništva, u poslovnoj, odnosno ekonomskoj sferi, već smo nešto bili rekli, pa ćemo naše naknadno promatranje ubuduće skoncentrirati na probleme koji proizlaze iz društvenog položaja administracije i njen odnos prema imovini društva.

(Pored ovoga, građansko je društvo samo vlasništvo učinilo bičevitim- kapitaliziralo ga - a kroz industrijsku revoluciju, automatizaciju i informatizaciju stvorilo je i "umjetnog radnika", automatiziranu proizvodnu tehnologiju koja je neusporedivo produktivnija od živih radnika. O tome je već bilo puno riječi u **Hrvatskom testamentu**).

4 Logokratsko društvo. Ovo bi društvo, u krug motiviranih trebalo uvući još i subjekta **A**, administraciju. To bi se moglo učiniti putem nekog zakona kao što je već izloženi "Zakon o kontroli efikasnosti vlasti". On bi administraciji oduzeo mogućnost "**da se služi tuđim novcem bez vlastite odgovornosti**", kako kažu ekonomisti i prinudio ju na to da **svoje, vlastite** interese ostvaruje **isključivo** efikasnom brigom o napretku društva. Sama **Logokracija** nije ništa drugo do usavršena, ili poboljšana građanska demokracija.

Etabliranjem **Zakona o kontroli efikasnosti rada managera** i **Zakona o kontroli efikasnosti vlasti** bio bi uspostavljen **umjetni privatni vlasnik** na razini cijelog društva, odnosno nacionalnog kapitala. Time bi se umjetno biće osposobilo za to da se - slično kao i prirodno biće, priroda - samo brine o sebi i svom daljnjem razvoju, te da svojim proizvodima zadovoljava potrebe ljudske vrste i održava ju u životu i na putu samooslobođenja.

***

...Prethodni prikaz razvoja društva pokazao je da etabliranje onakvih zakona i uvlačenje administracije u krug **motiviranih** subjekata nije ništa drugo do zakonomjeran nastavak dosadašnjeg razvoja društva. I ako se on ne bude ozbiljio, onda bi se, umjesto njega, lako mogao ozbiljiti nazadak i kaos.

Već je Adam Smith govorio da vladari i političari rasipaju s mukom stečeno društveno bogatstvo i da često žive to bolje što ga više i luđe troše. No on nije računao na to da će se onovremeni vladari i političari individualci transformirati u golemu i sveprisutnu državnu administraciju, niti je slutio do koje će mjere porasti troškovi njenog uzdržavanja. Ja sam o tome nešto već rekao u onom "Prethodnom obrazloženju Zakona o kontroli

efikasnosti vlasti.”

No ne radi se samo o tome da administracija oduzima društvu sredstva za nužni razvoj i tako ga onemogućuje. Tim činom, administracija - koja je glava društva i koja bi se trebala brinuti o njegovoj dobrobiti - počinje živjeti na račun i na štetu društva. To je ono **početno, antidruštveno**, ili ako hoćete: **socioklastično ili politoklastično ponašanje** koje inicira i podstiče i druge oblike antidruštvenog ponašanja u svim ostalim društvenim slojevima - korupciju, kriminal, narkomaniju, prostituciju, kocku, a s druge strane, terorizam, militantni fundamentalizam, socijalne, političke, i religijske ekscese, suicidnost, a onda i velike centrifugalne, tj. sociofugalne sile koje razaraju društvo. **Riba smrdi od glave**, kaže jedna stara Grčka izreka. No o tome sam više pisao na drugim mjestima, a pisali su i drugi pisci.

S druge strane, Max Weber je točno uviđao da je administracija, odnosno, **birokracija**, kako ju on, s pravom naziva, da je, dakle, ona optimalan instrument transmisije vlasti, odnosno instrument upravljanja društvom i naslućivao je da je ona budući gospodar svijeta, pa joj je posvetio veliku pažnju u svojim tekstovima.

Po mom mišljenju, administracija je potpuno razvijeni **organ** društvene vlasti - **organ pomoću kojeg umjetni organizam upravlja samim sobom**, i ja sam, poput Webera, a i Hegela čvrsto uvjeren da će ona biti taj organ ili subjekt pomoću kojeg će se vladati svijetom i mogućom Svjetskom državom, jer osim nje ne postoji nikakav drugi subjekt koji bi mogao uspješno obavljati taj posao. No dalekovidni Weber - a i drugi značajniji politolozi, sociolozi, a i državnici prve polovine dvadesetog stoljeća - uvidjali su one, već spomenute, a i brojne druge opasnosti koje u sebi krije vladavina administracije - **birokracija** - i upozoravali na njih. Politička i socijalna zbivanja u drugoj polovini dvadesetog stoljeća, te ona u početku dvadesetprvog sasvim jasno pokazuju da su ta upozorenja bila na mjestu, i da neefikasna i nekontrolirana vladavina administracije, tj. njeno antidruštveno ponašanje doista može i nacije i svijet baciti u kaos. Ali o tome sam već dosta govorio na drugim mjestima.

Ono najparadoksalnije od svega što bi se moglo reći o suvremenoj administraciji jest to da je ona, u odnosu na društvo kojim upravlja, u sličnom položaju kao i Rimski robovi u vrijeme kasnog Rimskog carstva – niti je dobro plaćena ako dobro radi, niti slabo u slučaju lošeg rada. Stoga ona, poput onih kasnoantičkih robova, može biti samo prisiljena na upravljanje društvom i više joj se, kao što sam već rekao na jednom drugom mjestu, isplati opstruiranje vlastitog posla nego produktivno bavljenje njime. I to tim više što taj posao, posao upravljanja, za golemu većinu administrativnog osoblja, nije nimalo ugodan ni smislen, a niti dovoljno plaćen. Kamo vodi takav odnos, može se vidjeti i iz sudbine Rimskog carstva.

Ovo što sam upravo rekao čini se kao nekakav lukavi sofizam, ali podsjetite se, molim vas, na činjenicu sve češćih i masovnijih štrajkova radnika koji rade u državnoj administraciji. Pa ne bi administratori štrajkali da im je dobro!

Aktualni **odnos** administracije i društva mogao bi se, sažeti na slijedeće: **Nit je administracija zadovoljna društvom, a niti društvo administracijom**. To mi se čini dovoljnim razlogom za razmišljanje o njegovoj promjeni.

Uvjet istinski produktivne i istinski moćne, i **poželjne** vlasti administracije, kako na svjetskoj, internacionalnoj tako i na nacionalnoj i lokalnoj razini jest **motivacijski** odnos prema društvenom bogatstvu i **efikasna društvena kontrola** njene vladalačke efikasnosti i društvene korisnosti, i to na onaj način koji je prikazan **Zakonom o kontroli efikasnosti vlasti**, a koji bi, ako bi bio etabliran, zapravo bio **instrument motivacije, samokontrole i samounapređivanja administracije**. I ako administracija doista uspije samu sebe

podvrgnuti tom zakonu, onda će tim istim činom steći nužne političke sposobnosti za vlast nad cjelim svijetom, te postati njegovim **poželjnim**, i štoviše, **neophodnim** vladarem. Ozbiljit će se ono što je o njoj govorio Hegel - postat će, istovremeno, i gospodar, i sluga svijeta - oruđe vlasti i najviši, vladajući, **živi** subjekt, iznad kojeg postoji samo onaj, ne-živi, opći gospodar, **umjetni organizam, odnosno cjelokupno umjetno biće...**

Ovdje se nameće misao da bi možda nekakva diktatura, kakva je npr. bila ona Cromwellova, mogla pomoći etabliranju nekog takvog zakona kao što je Zakon o kontroli efikasnosti administracije. To nije nemoguće, barem u nekoj teoriji, ali kod takvih razmišljanja treba imati u vidu da je diktatura vladavina kratkog daha i da bi potencijalni diktator trebao uz sebe imati prilično velik, vjeran i obrazovan tim koji bi bio sposoban kontrolirati provođenje zakona u zbiljski život.

No i u takvom slučaju ovi bi se zakoni mogli zbiljski etablirati tek ako bi ih administracija prihvatila i dobrovoljno im se pokoravala i nakon okončanja diktature, a to pak može biti samo onda kad ona putem prosvjećivanja ili iskustva uvidi da joj pokoravanje takvim zakonima, koji traže dovoljnu efikasnost, zauzvrat daje najvišu i **neosporivu** vlast nad cijelim svijetom, apsolutni vladalački legitimitet.

*Ovdje je važno istaknuti i slijedeće: da administraciji, nitko osim nje same, ne može nametnuti neki takav zakon kao što je **Zakon o kontroli efikasnosti vlasti**. Ne postoji, naime, takva sila ili moć koja bi bila kadra administraciji nametnuti takav zakon, jer je sama administracija najmoćnija sila koja je ikada vladala društvom i svijetom.*

Ovdje će većina čitatelja sigurno primjetiti: pa kad je ona već najmoćnija sila na svijetu, što će joj onda neki ovakav zakon?

Odgovor je jednostavan. Ne podvrgavajući se pod taj zakon, administracija dovodi u pitanje svoju vlast i moć ili ju barem čini znatno slabijom, neekonomičnijom, neugodnijom i neunosnijom. Podvrgavajući se njemu, povećava i učvršćuje svoju moć, ugled i bogatstvo, a njena se vlast, iz omrznute, pretvara u poželjnu.

Ali ima još nešto. Nije sila ono što bi trebalo vladati svijetom ili društvom, nego je to mudrost ili razum i pravda – **ontogeničnost**. Sila može i treba biti tek sredstvo za njihovo ozbiljenje, i to samo onda kad je to nužno.

***

Gornja se moja očekivanja u pogledu nužnosti i mogućnosti kontrole efikasnosti administrativne djelatnosti ne temelje samo na nekim mojim lijepim i plemenitim željama, nego na stvarnim potrebama suvremenog čovjeka i na opravdanim i promišljenim očekivanjima i zahtjevima sociologa i državnika, koji su i sami pokušali otkriti kako bi se kapitalistički sistem rada i građansko društvo (ali i komunističko) mogli učiniti što funkcionalnijim i humanijim, a djelatnost birokracije boljom i...podnošljivijom.

Auguste Comte govorio je o nekoj novoj, »pozitivnoj religiji« koja bi utjecala na humanizaciju odnosa u društvu i povećanje njegove funkcionalnosti i progresivnosti.

U «**Društvenoj podjeli rada**», Durkheim je govorio da će kapitalizam morati iznaći neki «novi moralni konsenzus» ili kodeks po kojem će se uistinu pravedno plaćati individualni i profesionalni doprinosi općem društvenom bogatstvu i napretku, a koji će ujedno, individuama i zajednicama, vrlo jasno pokazivati što one, na osnovu razuma i opravdano, mogu očekivati od svog rada, kako bi se izbjegle nerealno velike želje, te razočaranja, depresije, i anomalije koje ih redovito prate. Taj bi «novi moralni konsenzus» urodio bržim i harmoničnijim, ali i lakšim društvenim, odnosno civilizacijskim napretkom. On bi trebao biti tako projektiran da sprečava tiraniju države i društvenih organizacija nad

individuama, ali i ekstremni individualizam, koji redovito vodi ka društvenim anomijama, duhovnom regresu i raznim vrstama suicidalnih ponašanja koji mogu zahvatiti i cijele nacije ili društva.

Za razliku od Marxa, Durkheim je vjerovao da se taj «novi moralni konsenzus» (kojeg smatra neophodnim) može ugraditi u kapitalistički sistem i građansko društvo, te da je to jedan od nezaobilaznih uvjeta njegovog opstanka.

S druge strane, Marxov učenik i sljedbenik V. I. Lenjin, koji je bio državnik i «praktičar» često je govorio da revolucionarna promjena od kapitalizma ka socijalizmu nije dovoljna i naglašavao da socijalizam ima potrebu za nečim takvim kao što je Durkheimov «novi moralni konsenzus». Na uspostavi tog novog konsenzusa nije doduše napravio ništa, ali je izoštrio viđenje problema i ustanovio da ih uglavnom stvara administracija, koja bi ih trebala rješavati. Prvi je poveo sustavnu borbu protiv administracije. Nažalost, s potpuno promašenim sredstvima i strategijom. Pokušao je posao administracije učiniti tako jednostavnim «da ga može obavljati svaki seljak» Jedini rezultat bio je još slabije funkcioniranje administracije i cijelog društva.

Drugi značajan čovjek koji je pokušao zauzdati administraciju bio je veliki Američki predsjednik F. D. Roosevelt. Team od kojeg je trebalo početi zauzdavanje administracije bila je direkcija TWA – uprava za izvođenje javnih radova u dolini Tenneseya. Administracija je prilično glatko izigrala ovaj Rooseveltov pokušaj i sve napore brojnih njegovih suradnika koji su se entuzijastički i nesebično borili za njegove (i svoje) ciljeve (a i ciljeve cijelog društva).

Mao Ze Dong pokušao je u Kini, tokom Kulturne revolucije, provesti akciju vrlo sličnu Lenjinovoj. Ustvari, cijela se Kulturna revolucija, što otvoreno, što prikryveno ustremila na obračun s administracijom i pokušaj podvrgavanja njenih interesa interesima društva. Nije postignut nikakav napredak u tom pravcu, nego, štaviše, samo nazadak, što je i logično, jer se djelatnost administracije ne može popraviti njenim unutarnjim kvarenjem, unazađivanjem, sakaćenjem ili devastacijom.

Od brojnih praktičnih pokušaja ovdje je vrijedno spomenuti još i dugotrajne pokušaje cijelog niza Kanadskih vlada, koje su htjele administraciju učiniti poslušnim i korisnim društvenim instrumentom koji bi surađivao na društvenoj dobrobiti. Jedini rezultat bio je javno sprdanje kanadske administracije sa političarima na vlasti i hvalisanje da oni od političara prave budale i sve drugo što god zažele, a da njihove odluke koje bi škodile interesima administracije lako i jednostavno izigraju i ne provedu ih u stvarnost.

Max Weber je, poput Durkheima, naglašavao neophodnost jednog novog instrumenta ili institucije koja bi omogućila racionalnije funkcioniranje građanskog društva, što je takodjer smatrao uvjetom njegovog opstanka. No, za razliku od Durkheima, koji je govorio o novom moralu, Weber je bio puno bliže istini i izvorištu problema, pa je govorio o nužnosti parlamentarne kontrole administracije. Parlament bi morao sadržavati još i nekakav odbor posredstvom kojeg bi zastupnici mogli kontrolirati rad administracije. Ova njegova ideja nije nigdje provedena, a i da jest, prošla bi puno gore nego one, netom spomenute akcije Kanadske vlade, jer bi lukavi, stručni, i cijelog života uvježbavani administratori puno lakše izlazili na kraj sa sirotim parlamentarnim zastupnicima, političarima amaterima, koji o upravno-pravnim postupcima redovito nemaju gotovo nikakvog pojma, a u politici su tek privremeno, dok im traje zastupnički mandat.

Čitatelj koji je čitao moje ekonomske spise vidi da dosadašnja borba protiv administracije u mnogim svojim crtama slična borbu protiv kapitala – borbu koju su tokom mnogih stoljeća vodili moralisti, religiozni i društveni reformatori, utopisti, «revolucionari», «humanisti» i drugi subjekti koji nisu znali što je zapravo kapital i stoga su nehotično

nastupali s antipovijesnih i anticivilizacijskih, **ontoklastičkih** pozicija. Kako je poznato, kapital je pokopao i nadživio sve njih, a administracija ili birokracija već je pokazala da će na sličan način obračunati sa onima koji pokušavaju obračunati s njom.

Što dakle s administracijom?

Inspiracija za dopunu i preciziranje našeg odgovora na ovo pitanje dolazi sa jednog, pomalo neočekivanog mjesta i neočekivanog mislioca, F. Bacon-a

On je svojevrjeme rekao «**da prirodu pobijedujemo pokoravajući se njenim zakonima.**»

Slično se može reći i o tiraniji administracije. **Nje se možemo osloboditi pokoravajući se zakonima njenog unutrašnjeg razvoja**, a i zakonima razvoja samog društva – umjetnog organizma.

Naprijed izloženi **Zakon o kontroli efikasnosti vlasti (ili administracije)** stimulira administraciju upravo na njen **unutrašnji** razvoj, koji bi ju trebao učiniti i funkcionalnijom, uglednijom i udobnijom za rad njenih pripadnika, a također i unosnijim izvorom osobnih prihoda. Taj bi zakon, dakle, direktno stimulirao administraciju na to da povećava svoju funkcionalnost, vlast, ugled i dohodak, **ali samo na takav način koji bi doprinio ostvarenju ciljeva društva**. Pored toga taj zakon **ima i vrlo egzaktno i vrlo precizno mjerilo njene funkcionalnosti odnosno efikasnosti ili društvene korisnosti, mjerilo koje se ne može tako lako izigrati...**

Eto, za razliku od svojih prethodnika, koji su se okušali u kroćenju administracije, ja ne vjerujem da bi za te svrhe bila dobra neka nova religija ili moral, a ne vjerujem niti to da bi se to moglo postići nasilnim postupcima nad administracijom niti njenom devastacijom. Kao što sam već, više nego jasno izložio, to bi se moglo postići etabliranjem nekog takvog **zakona** kao što je već izloženi **Zakon o kontroli efikasnosti vlasti (ili administracije)**. Taj zakon uveo bi administraciju u onaj krug onih **motiviranih** društvenih subjekata i tako joj omogućio da, ostvarujući **svoje vlastite**, najviše i najveće interese, ostvari i one ultimativne interese društva i živih ljudi uopće, odnosno, da joj ostvarivanje ciljeva društva bude sredstvom ostvarivanja vlastitih interesa.

Evo sada nečega što mi se čini jako važnim posebno istaknuti.

*Etabliranjem **tog zakona i Zakona o kontroli efikasnosti rada managera** ne bi se izvela nikakva revolucija, ali bi društvo, koje bi svoj ustav utemeljilo na takva dva zakona, postalo približno toliko produktivnije od najnaprednijih današnjih društava, koliko je npr. robovlasničko društvo bilo produktivnije od prvobitne zajednice, ili toliko koliko je kapitalizam bio produktivniji i progresivniji od feudalizma, kojeg je srušio i na čije se mjesto postavio.*

***

Eto, stanovite teorijske opaske nisu se mogle izbjeći, a i da jesu, ne bi dobro da smo to učinili, jer bi otežalo ili čak onemogućilo razumijevanje onoga što sam htio reći.

No, evo jednog pitanja kojeg ne možemo izbjeći.

Zašto smo se u Novoj Hrvatskoj, umjesto lokalnim problemima, toliko bavili problemima cjelokupne civilizacije, povijesti itd.?

Odgovor je jednostavan?

Hrvatska nije neki izolirani otok - Utopija - izvan povijesnog i civilizacijskog prostora. Problemi koji nas muče samo su naš, lokalni oblik civilizacijskih problema uopće. Ako bi smo naš pogled usmjerili isključivo na one «naše» probleme, ne bi smo razumjeli ništa.

A što se tiče onog temeljnog načina rješavanja tih «naših», nacionalnih problema dobro bi bilo ponovo navesti sam početak rasprave.

*“Svi mi, smatra ovaj rad, tj. Nova Hrvatska težimo isključivo ka rješavanju svojih vlastitih problema i ostvarenju **svojih vlastitih** ciljeva. To je sasvim prirodno. No, dobri, bogati i veliki postaju oni među nama koji te **svoje** ciljeve ostvaruju **na način** što istovremeno vodi i ka ostvarenju **ciljeva grupe, nacije, društva ili vrste**. To je “kategorički imperativ”, odnosno nezaobilazno pravilo svakog istinski političnog i društvenog djelovanja, a važi za individue, grupe poduzeća, klase, rase, **države i nacije**.*

Jedna stara dubrovačka izreka je govorila:

«Čini drugima dobro, sebi na korist.»

Isto se može reći i ovako: **Svoju dobrobit ostvaruj čineći dobra drugima**, ali, po mogućnosti, takva dobra koja vode i ka ostvarivanju vrijednih interesa ili ciljeva grupe, društva, ili vrste.

To se već desetinama tisuća godina pokazuje dobrom metodom. A nekog drugog načina možda uopće i nema.

Memento

Ovi su zakoni vrlo moćno oruđe. Mnogi su sanjali o posjedovanju nečeg takvog, ali im se snovi nisu ostvarili.

Možeš ih pročitati, pomisliti da doista i nisu tako loši i ostati i dalje sjediti i mudrovati uz čašicu lošeg pića i kukati kako su na vlasti sami lupeži i nesposobnjakovići, kako svi krađu itd. Neću se ni najmanje začuditi ako postupiš baš po tom, našem starom običaju, ili ako se kreneš nadmudrivati samnom.

Ali, možeš ih uzeti u ruke i osnovati neku novu stranku koja će ih zastupati; tražiti od stranke u koju si već učlanjen da ih uvrsti u svoj program, da se bori za njih (što joj neće nimalo škoditi): tražiti od Sabora da ih usvoji, ili pak učiniti s njima nešto treće, što smatraš da bi moglo biti najbolje. To vjerojatno znaš bolje nego ja, koji nisam političar, nego znanstvenik. Ja stvaram oruđe koje ćeš ti upotrebljavati. To oruđe je zgotovljeno i držiš ga u rukama.

Što se mene tiče, možeš ga odmah baciti i u smeće, ili upotrijebiti umjesto toaletnog papira. Ali ako nisi budala ili zadnja propalica na ovome svijetu, koja se odrekla sama sebe, svoje budućnosti i svoje djece, znat ćeš, i bez posebne upute da se on može upotrijebiti i na neki bolji način.

Podsjećam te na ono što sam već rekao u predgovoru priči **Blago**.

*“**Ti, dakle, pravi** čitatelju! Ukoliko si doista **onaj pravi**, onda ne težiš ni ka čemu drugom, nego ka ostvarenju **svojih vlastitih**, velikih i plemenitih, ali i sasvim običnih ciljeva. Pogledaj dobro, možda ti ova knjižica može **poslužiti kao sredstvo** za njihovo ostvarenje! “*

Tko zna?

Dobar život, velika budućnost i slava možda čekaju baš na tebe.

Molim te, samo se nemoj zavidnički plašiti toga da ćeš propagiranjem ili primjenom mojih ideja raditi za mene. Ni Napoleon Bonaparte nije radio za Rousseau-a, nego se primjenom njegovih ideja, koristio kao sredstvom za postizanje vlastitih ciljeva i postao slavan, čak puno slaviji od Rousseau-a, iako nije bio ni izdaleka tako kreativan, i u onom smislu u kojem je to bio sam Rousseau. No nije bio zavidnik pa je vidio da može iskoristiti Rousseau-ovu kreativnost za svoje dobro. Vrlo su dobro prošli i oni koji nisu bili tako sposobni kao Napoleon, ali su se Rousseauovim djelima služili kao i on.

A što tebe sprečava da se mojom kreativnošću i mojim idejama koristiš na isti način?

Eto, ja toliko..

Opstanak ljudske vrste i ostvarenje njenih ciljeva ovisi o tome koliko se služi kreativnošću svojih pripadnika. Produkti **kreativnosti** su: civilizacija, blagostanje, sreća i druge stvari ka kojima težimo. Sve što čovjek danas posjeduje proizišlo je iz nje.

Opstanak nekog naroda također ovisi o tome koliko se služi kreativnošću svojih pripadnika (a i pripadnika drugih naroda). Narodi koji se služe njome, vitalni su, bogati, ugledni i moćni. Odbacuju ju narodi koji su **suicidni**. Oni su osuđeni na bijedu, **izumiranje i nestanak**. **NOVA HRVATSKA** je kreativni čin koji može dati blagostanje i budućnost **svakom narodu** koji ga bude poštovao i primjenjivao u svojoj praksi.

Ko ga odbaci, osuđen je na ...

Shvatite to vrlo ozbiljno!